

Rechtskundig Weekblad

Verschijnt elken Zondag

Vereeniging zonder winstgevend doel

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

THEORIE EN PRAKTIJK DER VOLMACHTEN

Rede uitgesproken door Mr RENÉ STRAGIER, op de plechtige openingszitting der Vlaamsche Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent, gehouden op 14 December 1935.

Sinds anderhalve eeuw, werd, naar het voorbeeld der Engelsche Grondwet, in zeer vele landen het parlementaire regime ingevoerd.

De grondslag van dit regeringssysteem is de volkssoevereiniteit. De soevereiniteit berust bij het volk. Het volk oefent echter deze soevereiniteit niet rechtstreeks uit, maar draagt ze op aan vertegenwoordigers. Ook wordt de gansche soevereiniteit niet aan één persoon of aan één college opgedragen, doch gesplitst in drie machten : wetgevende, uitvoerende en rechterlijke. Wel bestaat er contact tussen die diverse staatsmachten. Zoo zijn de ministers welke samen met het staatshoofd, de uitvoerende macht uitoefenen verantwoordelijk tegenover het parlement, en kunnen slechts aan het bewind blijven wanneer zij het vertrouwen van het parlement hebben bekomen, en behouden. Bovendien behoort het staatshoofd én tot de wetgevende, én tot de uitvoerende macht.

Behoudens enkele dergelijke contactpunten meer zijn de machten volledig gescheiden, en is elke machtdrager slechts bevoegd binnen de perken welke de grondwet aan zijn mandaat stelt.

In de laatste decima nu, zijn er in bijna alle landen stemmen opgegaan tegen het parlementair regime. Er werd gepleit voor een versterking van de uitvoerende macht ten nadeele van de wetgevende. Ingsge-

lijks ontstonden er bewegingen welke uitgesproken anti-parlementair waren, en deze zijn er zelfs hier en daar in gelukt het parlementair regime af te schaffen. Deze omwentelingen geschieden, het weze hier onderstreept, niet door gewapenden opstand, maar wel door het stemmen van wetten waarbij de wetgevende macht praktisch de gansche soevereiniteit opdroeg aan de uitvoerende. In andere parlementair geregeerde landen ging men niet zoo ver, maar in talrijke staten gebeurde het dat het parlement tijdelijk opdracht heeft gegeven aan de regering, om maatregelen te treffen welke in den gewonen gang van zaken, langs den weg der wetgeving hun beslag hadden moeten krijgen. Dergelijke wetten noemt men volmachtwetten, een naam van Italiaanschen oorsprong.

Reeds in de tweede helft der XIXe eeuw werden in Italië lege di piene poteri, afgekondigd. Elders is het pas in den loop onzer eeuw en wel bepaald tijdens den oorlog 1914-1918, dat volmachtwetten werden gestemd. Zulks geschiedde om de regeringen in staat te stellen bij hoogdringendheid alle maatregelen te nemen, welke noodig mochten blijken tot het voeren van den oorlog. Na het sluiten der vredesverdragen bleven de oorlogswetten overal nawerken, en vele landen kenden zelfs zéér beroerde tijden. Vooral op het gebied der staatsfinancien bleek

de terugkeer tot het evenwicht zeer lastig. Om uit de moeilijkheden te geraken was het in vele gevallen noodig dringende en drastische maatregelen te nemen.

Juist, zooals tijdens den oorlog, werden de regeeringen hiermede door volmachtwetten belast. Op die manier werden er dan, na den oorlog, volmachtwetten gestemd o. m. in Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk, Polen, Italië en België.

Dit nieuw instituut der volmachtwetten werpt onmiddellijk eene vraag van grondwettelijk recht op.

Een der grondslagen van het parlementair regime is toch de scheiding der machten. Kan men deze volmachtwetten overeenbrengen met dit essentieel principe...? met andere woorden: Zijn de volmachtwetten grondwettelijk?

Zooals hooger gezegd, zijn deze volmachtwetten van tijdelijken aard. In vele landen werd echter de laatste jaren zoo herhaaldelijk van dit instituut gebruik gemaakt, en zijn de opdrachten zoo uitgebreid, dat wel degelijk de vraag kan gesteld worden of dergelijk volmachtstelsel niet als een nieuw regeeringssysteem is te beschouwen.

En dadelijk daarna rijst een derde vraag: is dit systeem, ja dan niet, eene verbetering van het parlementaire regime, zooals dit tot voor enkele jaren overal bestond.

In deze studie, stel ik me voor deze drie vragen, voor wat België betreft, te beantwoorden.

Volgens de Belgische grondwet, den 7-2-1831 afgekondigd, wordt de wetgevende macht gezamenlijk uitgeoefend door den Koning, den Senaat, en de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De Koning met de door hem benoemde, en aan het parlement verantwoording verschuldigde Ministers, zijn de dragers der uitvoerende macht.

De verhouding tusschen deze beide machten werd zorgvuldig geregeld, en wel zoodanig dat de bevoegdheid der uitvoerende macht streng werd beperkt. Niets is gemakkelijker uit te leggen. De Belgische omwenteling, inderdaad, was in de eerste plaats, een verzet, tegen het verlicht despotisme van Willem I. Zij volgde onmiddellijk op de Julirevolutie in Frankrijk, die voor gevolg had de absolute monarchie aldaar door een parlementaire te vervangen, en zij was er tevens als de repliek van. Ook was het de groote bezorgdheid van de opstellers der grondwet te beletten dat de Koning een te groote macht zou bezitten, en vooral, dat hij eigenmachtig, besluiten zou kunnen nemen buiten het parlement om, en tegen den wil der parlementaire meerderheid in.

Voor wat ons onderwerp aangaat, zijn slechts twee artikelen van de grondwet van belang. Eerstens art. 57. Het luidt als volgt: de Koning maakt de verordeningen en neemt de besluiten die voor de

uitvoering van de wetten noodig zijn, zonder ooit de wetten zelf te mogen schorschen of van hun uitvoering te ontslaan. En dan art. 78. De Koning heeft geen andere macht dan die welke de grondwet en de bijzondere, krachtens de grondwet uitgevaardigde wetten, hem uitdrukkelijk toekennen.

Hieruit volgt dat het uitsluitend de wetgever is, die tot taak heeft gekregen, krachtens de grondwet, wetten te maken betreffende alle zaken, die het noodzakelijk blijken mocht te reglementeeren.

De uitvoerende macht neemt slechts de maatregelen tot tenuitvoerlegging der wetten. De materiele bevoegdheid van de uitvoerende macht is dus beperkt tot de gebieden waarover alreeds wetten zijn gemaakt. Worden er nu nieuwe problemen gesteld welke voordien nooit bij de wet werden geregeld, dan is het de taak van den wetgever, de zaak ter hand te nemen. Er is meer. Voor het gebied dat reeds door den wetgever werd betreden, is de bevoegdheid van de uitvoerende macht door de bestaande wetgeving beperkt, met dien verstande, dat zij — dit is de uitvoerende macht — slechts maatregelen mag nemen voor de tenuitvoerlegging der wetten. Elk besluit der regeering moet derhalve gesteund zijn op een der bepalingen eener bestaande wet.

En in den geest van de opstellers der grondwet moet de wettelijke bepaling waarnaar het K. B. verwijst de regeling inhouden van het behandelde probleem.

Nochtans reeds zeer vroeg na de invoering van de grondwet werden er al wetten gestemd waarbij de regeering met het treffen van zekere maatregelen werd belast, zonder dat in deze wetten eenige nadere aanduidingen over den materieelen inhoud der te treffen maatregelen voorkwam. Deze wetten waren dus geen eigenlijke wetgevende maatregelen meer, genomen tot regeling van een of ander vraagstuk, maar vormden enkel een louter verzoek aan de uitvoerende macht om besluiten te willen treffen. Al deze laatstbedoelde wetten werden gelijkewijze geformuleerd als volgt: de regeering wordt gemachtigd (est autorisé) om door K. B. maatregelen te nemen betreffende dit of dat, en dan volgt de aanduiding van het voorwerp der te nemen besluiten.

Het oudste voorbeeld van een dergelijke wet is de wet van 17 April 1835, welke beschikt dat de regeering voorloopig wordt gemachtigd de op de spoorwegen te heffen weggelden (les péages) vast te stellen.

Op deze wet zijn verschillende andere gevolgd. De meest bekende ervan zijn: de wet van 1 Juni 1849, waarbij de regeering werd gemachtigd het tarief in strafzaken vast te stellen, de wet van Juni 1868, waarbij de regeling van den dienst der openbare

schuld werd opgedragen aan de regeering. (Het zeer belangrijk K. B. van 22 Nov. 1875 dat in uitvoering dezer wet werd genomen en 73 artikelen telt is thans nog in voege) ; de wet van 1891, waarbij de regeering met de tarificatie van de honoraria der notarissen werd belast, de wet van 1 Augustus 1899, waarbij de regeering gemachtigd werd door K. B. het verkeer te regelen, en eindelijk de wet van 16 November 1919, waarbij de regeling der luchtvaart aan de regeering werd opgedragen.

Benevens de wetten, waarvan ik daar even de bijzonderste opsomde, vindt men er in de laatste decennia ook, welke er zich eerst eenvoudig bij bepalen enkele algemeene beginselen aan te geven, en dan verder, een in alle gelijkkluidend artikel inhouden beschikkende : dat de oplossing der gestelde vraagstukken verder zal uitgewerkt worden door K. B. Deze laatste bepalingen zijn van denzelfden aard als de hierboven opgesomde wetten. De K. B., welke deze wetteksten de regeering verzoeken te nemen, zijn van zelfsprekend meer dan louter uitvoeringsmaatregelen. Want, inderdaad, indien zij slechts het karakter van uitvoeringsmaatregelen hadden, dan ware het immers overbodig dergelijke artikelen in eene wet in te lasschen, vermits de regeering door de grondwet zelf gemachtigd is tot het nemen van dusdanige uitvoeringsbesluiten.

In het begin van en vooral na den oorlog werden door het parlement wetten gestemd, waardoor de regeering werd gemachtigd ditmaal niet meer alleen tot het nemen van maatregelen betreffende één enkel bepaald wel omschreven onderwerp, maar ineens betreffende een gansche reeks problemen.

Den 4 Augustus 1914 werd eerstens eene wet afgekondigd, die den Koning machtigde tot het nemen van eene zeer lange reeks maatregelen welke, naar men voorzag, noodig konden zijn in oorlogstijd. Verschillende besluiten werden in uitvoering van deze wet genomen. Doch, buitendien, nam de Koning tijdens den oorlog nog talrijke maatregelen bij besluitwet; maatregelen, welke niet voorzien waren in de opsomming der machtigingswet van 1914. Deze besluitwetten werden dus niet genomen in uitvoering dier wet. De bezetting der hoofdstad en van het grootste deel van 's rijks grondgebied maakten tijdens den oorlog de bijeenroeping van het parlement onmogelijk. Dit geval was door de grondwet niet voorzien. Nochtans dienden er ook dan wetgevende maatregelen getroffen. Daarom besliste men dat, aangezien er slechts één der drie takken van de wetgevende macht in staat was om deze macht uit te oefenen, de wetgevende macht, voorloopig, en zolang de twee andere wetgevende lichamen door overmacht belet waren samen te komen, alleen bij den Koning berustte. De oorlogs-besluitwetten zijn dus niet genomen krachtens eene volmachtwet en hunne

beoordeeling valt derhalve buiten het kader dezer lezing.

Na den oorlog werd voor het eerst in België eene volmachtwet gestemd tijdens de muntcrisis van 1926. Den 16 Juli 1926 werd inderdaad eene wet afgekondigd, waarbij de Koning werd gemachtigd om gedurende een tijdperk van zes maanden maatregelen te nemen met het oog op 's lands financieel herstel. De wet gaf eene opsomming van de diverse vraagstukken, welke de Koning door besluiten mocht regelen.

Sinds de verkiezingen van November 1932 werden niet minder dan vijf volmachtwetten gestemd, namelijk in December 1932, Mei 1933, Juli 1934, December 1934 en 28 Maart 1935.

Zij zijn ongeveer opgesteld zooals de wet van Juli 1926. De duur der volmachtperiode is echter telkens verschillend. Enkele weken slechts in 1932, 3 maanden in 1933, zeven maanden in 1934 en een jaar in Maart 1935. Ook wordt de opsomming der maatregelen, welke de regeering gemachtigd wordt te nemen, immer langer en zijn dezer bevoegdheden algemeener geformuleerd.

Als besluit dezer uiteenzetting meen ik de hierboven opgesomde wetten te mogen rangschikken in twee categorieën :

1) de wetten en wetsartikelen, waarbij de regeering gemachtigd wordt tot het nemen van maatregelen betreffende een bepaald vraagstuk. In het vervolg dezer lezing noem ik deze wetten : de opdrachtwetten;

2) de eigenlijke volmachtwetten, waarbij tijdelijk de regeling van een gansche reeks problemen wordt opgedragen aan de regeering.

Zijn de wetten, behoorende tot deze beide categorieën, grondwettelijk? Om deze vraag te beantwoorden is het noodig te onderzoeken, of opdracht van macht (*délégation de pouvoir*) in overeenstemming is met ons grondwettelijk recht, en, of deze wetten werkelijk opdrachten van de wetgevende aan de uitvoerende macht inhouden.

Het is algemeen aangenomen, en bij mijn weten nooit betwist, dat de opdracht van macht verboden is. Alle machten berusten immers bij de natie en worden door deze aan de publiekrechtelijke organen opgedragen. Deze organen hebben slechts opdracht ontvangen om de hun toevertrouwde macht uit te oefenen. Zij hebben er geen beschikkingsrecht over. « *Potestas delegata non delegatur* » is een axioma van ons grondwettelijk recht.

De onverenigbaarheid van het parlementair regiem met elk systeem van machtsopdracht blijkt ten andere voldoende uit het volgende voorbeeld. Indien de wetgever zijn macht mag opdragen aan de regeering, wordt meteen de scheiding der machten afgeschaft, wat een der hoekstenen is van het re-

gime. Ook ons hoogste rechtscollege sprak zich ten deze ondubbelzinnig uit. Naar aanleiding van de toepassing van een Koninklijk Besluit, waarbij aan een Minister de macht werd opgedragen welke aan den Koning door een wet was toevertrouwd, overwoog het Hof van Verbreking in een arrest van 6 Februari 1891 « attendu que la souveraineté réside dans la nation et que les pouvoirs, qui tous émanent d'elle ne sont exercés que par délégation ».

« Attendu que les attributions délégués ne comportent, en principe aucune subdélégation; inférieurs ou supérieurs au point de vue hiérarchique, les pouvoirs ne dérivent pas les uns des autres, ils ont une origine commune dont ils procèdent directement, ils sont inaliénables et intransmissibles. »

Wat nu de vraag betreft, of de hier besproken wetten ongrondwettelijk zijn, kan voor een dezer wetten onmiddellijk bevestigend worden geantwoord, namelijk voor de wet van 4 Augustus 1914.

Het Hof van Verbreking, aan wiens oordeel sommige besluiten, genomen ingevolge deze wet, werden onderworpen, karakteriseerde den aard en de draagwijdte dezer wet als volgt: « Que le Roi a reçu une délégation spéciale comportant la Faculté de légiférer au lieu et place du parlement, pour prendre sous la garantie du contreseing ministériel, toutes les mesures quelconques qui lui paraîtraient propres à atteindre le but de la loi. » Hierbij dient opgemerkt, dat het Hof naar de in ons land vaststaande rechtspraak niet had te oordeelen over de grondwettelijkheid van deze wet en dat ook niet heeft gedaan. Dit arrest wijzigt dus de hoogervermelde vroegere rechtspraak van het Hof niet. Na hetgeen daareven is aangehaald over de ongrondwettelijkheid van machtsopdracht in het Belgische recht, kan de ongrondwettelijkheid dezer wet niet in twijfel worden getrokken. De voorstanders der naoorlogische volmachtswetten hebben dan ook tijdens de besprekingen en in hunne schriften zeer wijselijk over dit precedent gezwegen.

Met des te meer iever hebben zij gepoogd het bestaan der vroegere opdrachtwetten als een rechtvaardiging van het volmachtenselsel te doen doorgaan. Zij gaan uit van de bewering, dat de eigenlijke volmachtwetten uiteraard niet verschillen van deze vroegere opdrachtwetten. Zij stellen vast, dat tegen het aannemen der vroegere opdrachtwetten noch in den schoot van het parlement, noch onder de juristen ernstige bezwaren van grondwettelijken aard zijn geopperd. Dit is volgens hen niet te verwonderen, vermits deze wetten geen eigenlijke opdracht der wetgevende macht aan de uitvoerende macht inhielden, doch slechts de bevoegdheid der uitvoerende macht tot het nemen van zekere besluiten in bepaalde gevallen regelden. Deze theorie over het onderscheid tusschen opdrachtwetten (loi de

délégation) en wetten tot bepaling der bevoegdheid (loi de détermination de compétence), welke laatste soort wetten, in tegenstrijd met de eerste soort, wel grondwettelijk zouden zijn, ontleenen zij aan de Fransche publicaties over grondwettelijk recht verschenen in de laatste twintig jaren.

In Frankrijk bestond er destijds tusschen de schrijvers over grondwettelijk recht een twistvraag betreffende de grondwettelijkheid der opdrachten van macht. Aan de betwisting kwam, in feite, een einde toen Professor Esmein, in een ophefmakend artikel, afdoende de ongrondwettelijkheid der délégation de pouvoir had aangetoond. Vóór den oorlog was het dan ook algemeen in Frankrijk aangenomen, dat de délégation de pouvoir ongrondwettelijk was. Tijdens den oorlog echter werden door de Fransche regeering herhaalde volmachten gevraagd tot het nemen van maatregelen voor het voeren van den oorlog. Naar aanleiding van het indienen en het aannemen der wetten werd door de schrijvers over grondwettelijk recht een onderzoek ingesteld naar de grondwettelijkheid dezer wetten. Het is alsdan dat zij, om een uitweg te vinden, buiten de theorie der délégation om, tot het besluit kwamen, dat er wel een grondwettelijk middel bestond om volmachten aan de uitvoerende macht te verleen. De nieuwe theorie gaat uit van de vaststelling, dat er geen grondwettelijke regeling bestaat der grenzen tusschen het gebied van de wet en dat der dekretten.

Waar de grondwet heeft nagelaten te bepalen welke problemen door eene wet moesten en welke andere door een dekreet mochten worden geregeld, behoort het aan den wetgever zelf te bepalen welke de bevoegdheid is van de uitvoerende macht om dekretten te maken. De volmachten zijn dus niets anders dan eene bepaling door den wetgever van de bevoegdheid der uitvoerende macht. Deze wetten hebben geen ander gevolg, dan het brengen van zekere problemen onder de bevoegdheid van de regeering, zonder dat hierbij van opdracht van macht kan worden gesproken.

Volgens de Belgische voorstanders onzer volmachtwetgeving zijn dus opdrachtwetten en volmachtwetten gansch van denzelfden aard en kan hun beider grondwettelijkheid niet worden betwijfeld.

Geen enkel der twee stellingen kan ik aanvaardbaar achten. Wel is er een belangrijk punt van overeenkomst tusschen opdrachtwetten en volmachtwetten, namelijk dat in beide gevallen de wetgever de regeering belast met het nemen van maatregelen zonder eenige verdere aanduiding over den materielen inhoud der te treffen regeling. Maar het ware overdreven uit deze gelijkenis de absolute identiteit dezer wetten te willen afleiden. Naast de gelijkenis zijn er immers belangrijke verschillen tusschen de vroegere opdrachtwetten en de latere volmachtwet-

ten. Eerst en vooral is het voorwerp der opdracht-wetten, en dit blijkt duidelijk uit de enkele voorbeelden die ervan werden gegeven, telkens slechts een vraagstuk van zeer ondergeschikt belang, terwijl de latere volmachtwetten juist de oplossing der belangrijkste vraagstukken van het oogenblik beoogen.

Ook is de opdracht, welke in de vroegere wetten voorkomt, steeds zeer beperkt, terwijl in de volmachtwetten lange reeksen problemen worden opgesomd, waarvan de regeling aan de regeering wordt toevertrouwd.

Eindelijk heeft niemand het ooit aan gedurfd te beweren, dat de vroegere opdrachtwetten de regeering zouden gemachtigd hebben tot het wijzigen der bestaande wetgeving, wat ten andere in strijd zou geweest zijn met artikel 67 der grondwet. Met de volmachtwetten is de oplossing echter een andere. De volmachtwetten verleen een uitdrukkelijk macht aan de regeering om de door haar zelf willekeurig te bepalen wetten af te schaffen.

Dit onderscheid tusschen volmachtwetten en de andere opdrachtwetten is mede van belang voor de toepassing der theorie van de *détermination de compétence*.

Indien men deze theorie aanneemt, kan zij wel gelden om de grondwettelijkheid der opdrachtwetten te rechtvaardigen, maar niet voor de volmachtwetten. Wanneer men het standpunt inneemt, dat de wetgever de onderlinge bevoegdheid moet bepalen van parlement en regeering, kan men best begrijpen dat de wetgever beslist enkele zeer bepaalde en bijkomstige problemen door de regeering te laten regelen. De Belgische wetgever heeft zulks trouwens ingezien reeds voor het ontstaan der theorie. Zeer typisch is in dit verband een passus uit het verslag door den heer Liebaert voorgedragen namens de Kamercommissie over de wet van 1899 op het verkeer: « *Au commencement du siècle, des controverses ont pu surgir, sur le point de savoir à qui il devait appartenir du pouvoir législatif ou du pouvoir exécutif d'arrêter les règles d'application en matière de roulage. Aujourd'hui l'hésitation n'est guère possible, la fixation législative de ces règles serait en opposition avec les perfectionnements incessants que réalisent le roulage et la voirie, ce serait un obstacle au progrès.* »

In deze passus wordt dus uitdrukkelijk geformuleerd, dat de regeling van sommige problemen tot de bevoegdheid der uitvoerende macht behoort.

Men kan het evenwel allerminst in overeenstemming met de grondslagen van het parlementair regime zelf achten, dat juist deze problemen, welke voor het land van vitaal belang zijn, buiten de bevoegdheid van het parlement zouden worden ge-

steld. Dit doen nochtans de volmachtwetten. En er is meer.

Artikel 67 der grondwet verbiedt uitdrukkelijk aan de uitvoerende macht besluiten te nemen, welke de wetten schorsen of van hun toepassing ontslaan. Door de volmachtwetten wordt de regeering nochtans gemachtigd om bestaande wetten te wijzigen. Prof. Duguit, een der meest vooraanstaande aanhangers der theorie de *la détermination de compétence*, verklaart ronduit dat geen enkel argument is aan te voeren om dergelijke machtiging grondwettelijk te rechtvaardigen en wijlen Vauthier, in zijne verdediging der volmachtwet van 1826, erkent dat dit eene ernstige juridische moeilijkheid is. Als argument ter rechtvaardiging voert hij aan dat de volmachtwet in feite stilzwijgend deze vroegere wetgeving afschaft. Er dient op gewezen, dat in de volmachtwetten geen enkele bepaalde wet wordt opgeheven. De regeering kon dus willekeurig oordeelen welke wetten door haar mochten worden afgeschaft of gewijzigd, zoodat het in laatste instantie niet de wetgever is die de perken der bevoegdheid bepaalt van de uitvoerende macht, maar wel de regeering, die de bevoegdheid van den wetgever bepaalt.

De grondwet bepaalt verder nog uitdrukkelijk, dat straffen en belastingen slechts door eene wet mogen worden ingevoerd. Alle volmachtwetten hebben nochtans aan de regeering toegelaten nieuwe wanbedrijven in te voeren. Anderzijds heeft de volmachtwet van December 1932 aan de regeering toegelaten eene nieuwe belasting, de crisistaks, in te voeren, en in Juli 1934 werd de regeering gemachtigd om zoo noodig gansch het fiscaal stelsel te hervormen. Steunende op deze laatste volmachtwet heeft de regeering dan ook door een Koninklijk Besluit de vroeger door eene wet afgeschafte super-taks, zij het onder een anderen naam, terug ingevoerd.

De Belgische wetgever heeft trouwens erkend, dat de volmachtwetten machtsopdracht inhielden. De tekst van het wetsontwerp, dat in Juli 1926 door de regeering werd ingediend, luidde als volgt: « Wetsontwerp houdende machtigingen te verleen aan den Koning » — « *Projet de loi concernant les délégations à accorder au Roi* ». Tijdens de discussie in de Kamercommissie werd de titel gewijzigd, het gevaarlijke woord *délégations* verdween, maar de tekst werd behouden. Wanneer men daarna komt beweren, dat het uitdrukkelijk als opdrachtwet ingediend wetsontwerp in werkelijkheid geen enkele machtsoverdracht inhield, kan men zulks niet anders dan struisvogelpolitiek noemen. De verslaggever namens de Senaatscommissie erkende bovendien, dat bijna al de problemen, welker regeling aan de regeering werd toevertrouwd, in normale om-

standigheden tot het gebied der wetgeving behoorden.

Alle volmachtwetten zijn tijdelijk. Indien men op deze wetten de theorie wil toepassen, zou men moeten gelooven dat bepaalde problemen dus tijdelijk tot de bevoegdheid der wetgevende macht en tijdelijk tot de bevoegdheid der uitvoerende macht zouden behooren. Eenig criterium trouwens om deze verdeeling der bevoegdheid te bepalen, wordt niet gegeven. Is het dan niet veel logischer om niet te zeggen eerlijker, toe te geven dat, wanneer de wetgever de regeering tijdelijk belast met het nemen van maatregelen, welke normaal tot zijne bevoegdheid behooren, hij zijne macht tijdelijk overdraagt, dan te beweren dat sommige problemen normaal tot de bevoegdheid van den wetgever behooren, doch tijdelijk om onmogelijk te bepalen oorzaken tot de bevoegdheid der regeering gaan behooren?

In geen geval kan de theorie de la détermination de compétence dus gelden om de grondwettelijkheid der volmachtwetten te rechtvaardigen. Zij mist volkomen het doel waarvoor zij werd uitgevonden, en is dus niets anders dan eene niet gelukte poging om achteraf een voldongen feit goed te praten. Zooals reeds eerder gezegd, was deze theorie immers voor het stemmen der volmachtwetten in Frankrijk onbekend. Waar de theorie der machtsopdracht in Frankrijk zoo grondig was onderzocht en besproken, zou het wel zeer wonderlijk mogen heeten dat geen enkel der groote juristen, wien men over het algemeen zekr allermint gebrek aan verbeelding mag verwijten, ooit zou hebben gemerkt dat er naast de eigenlijke machtsopdracht een ander middel bestond, om de bevoegdheid der uitvoerende macht uit te breiden.

Ik zei daareven, dat de theorie der bepaling van bevoegdheid, indien men ze aanneemt, eventueel zou kunnen dienen ter rechtvaardiging van de grondwettelijkheid der vroegere opdrachtwetten. Tegen het aanvaarden dezer Fransche theorie in het Belgisch grondwettelijk recht bestaat echter een principieel bezwaar. Blijkens de in het begin dezer lezing gegeven uiteenzetting, kan er in België moeilijk van eene regeling van bevoegdheid tusschen wetgevende en uitvoerende macht spraak zijn, daar luidens onze grondwet de regeering geen andere macht bezit dan het nemen van uitvoeringsbesluiten. Elke wet, waarbij de regeering wordt belast met het nemen van besluiten buiten de bestaande wetgeving om, is derhalve eene wet waarbij wetgevende macht wordt opgedragen. Dat zulks vroeger werd ingezien blijkt hieruit, dat tijdens de besprekingen der opdrachtwetten dikwijls het woord *délégations* werd gebruikt. Ook door de rechtsgeleerden werden deze wetten als zoodanig beschouwd. In het dictionnaire de droit administratif van Giron b.v. vindt

men s. v° *délégations* de verwijzing naar verschillende dezer vroegere wetten. En in eene redevoering, gehouden in 1923 over le Pouvoir législatif, zegde Vauthier : *Lorsqu'une loi charge le gouvernement de régler certaines matières au moyen d'arrêtés royaux d'exécution, elle l'investit d'un véritable pouvoir législatif, de quelques réserves théoriques que l'on veuille bien entourer une semblable délégation.*

De wetgever zelf betrad in den beginne dezen weg slechts aarzelend. De wet van 1835 beschikte « que provisoirement et en attendant que l'expérience ait permis de fixer d'une manière définitive les péages à percevoir sur les chemins de fer, ces péages seront fixés par un arrêté royal », onnoodig er bij te voegen, dat dit « provisoirement » is blijven duren en nog voortduurt. In 1849 nam de wetgever de voorzorg te bepalen, dat het tarief, waarvan het opstellen aan de regeering werd toevertrouwd, nadien slechts door eene wet zou kunnen gewijzigd worden. Uit deze houding van den wetgever blijkt m.i. duidelijk, dat hij slechts noodgedwongen en met tegenzin deze maatregelen nam, welke indruischten tegen den geest der grondwet.

Indien de wetgever echter is voortgegaan op dezen weg en steeds meer opdrachtwetten heeft uitgevaardigd, dan is zulks toe te schrijven aan de eischen der praktijk. Het gebied, waarin de staats-tusschenkomst noodzakelijk bleek, heeft niet opgehouden zich meer en meer uit te breiden. Het was niet mogelijk dat de wetgever alles tot in de kleinste bijzonderheden zou regelen. De strakke toepassing der grondwet was niet overeen te brengen met de eischen der praktijk. Zoo werd in feite de wetgever genoodzaakt steeds meer opdrachten te verleenen aan de regeering. Dat deze opdrachtwetten een principieel gevaar inhielden, blijkt duidelijk uit het feit, dat men deze wetten als precedent heeft willen inroepen ter rechtvaardiging der volmachtwetten.

Deze vroegere opdrachtwetten, alhoewel niet goed overeen te brengen met de letter en den geest van de Belgische grondwet, zijn nochtans niet in strijd met het wezen van het parlementair regime. Zooals daareven gezegd, zijn zij ontstaan uit de noden der praktijk, welke praktijk heeft bewezen, dat de grondwet de bevoegdheid der uitvoerende macht te strak had beperkt. Deze noodzakelijkheid, om eenigszins af te wijken van de strengheid der grondwettelijke voorschriften was zoo klaarblijkend, dat er nooit eenig verzet, gesteund op de eerbiediging der grondwet, tegen het aannemen dezer wetten is opgerezen en zelfs Vauthier, welke, zooals hooger gezegd, deze wetten als machtsoverdracht inhoudende beschouwt, voegt aan deze vaststelling onmiddellijk toe, dat hij er niet aan denkt deze

handelwijze te veroordeelen, omdat zij noodzakelijk is. Men kan zich ten andere zeer goed een grondwettelijk statuut indenken, dat niet verschillend zou zijn van dat der Belgische grondwet, maar waarin de bevoegdheid der uitvoerende macht meer zou zijn uitgebreid. Voorbeelden hiervan zouden in de grondwetten van parlementair geregeerde landen gemakkelijk zijn aan te wijzen. Het was dus zeer goed mogelijk de formuleering der artikelen 67 en 68 der Belgische grondwet te milderen zonder het grondwettelijke regime te wijzigen.

Ook kan men toegeven dat de grondwet zelf het invoeren van sommige volmachtwetten zou kunnen voorzien zonder dat van eene regiemverandering zou sprake zijn. Het beste voorbeeld hiervan vinden wij in Engeland — bakermat van het parlementair regime. In uitzonderlijke omstandigheden, welke door de wet bepaald zijn, kan de bevoegdheid der Engelsche regeering tijdelijk zeer ruim worden uitgebreid. Dit voorbeeld bewijst afdoende, dat eene tijdelijks machtsopdracht niet noodzakelijk in strijd is met het parlementair systeem, daar niemand er zal aan denken te beweren, dat Engeland geen parlementair geregeerd land is. Het ware dus mogelijk in de grondwet eene bepaling in te lasschen, waarbij in uitzonderlijke omstandigheden tijdelijk aan de regeering een groot deel der macht van het parlement wordt opgedragen. Men kan dus m.i. volhouden, dat volmachtwetten, zooals deze van 1914 en deze van 1926 en misschien ook nog deze van 1932 en 1933 — alhoewel niet overeen te brengen met de bestaande grondwet — niet het wezen van het parlementair regime zelf aantasten. Dat het inlassen in de grondwet van eene bepaling, waarbij afwijkingen aan de normale werking van het systeem worden voorzien, echter gevaarlijk kan zijn, heeft men kunnen nagaan in Duitschland. Artikel 48 der grondwet van Weimar voorzag een dergelijke afwijking. Steunende op dit artikel, zijn verschillende opeenvolgende regeeringen gedurende vele maanden zonder parlementaire meerderheid aan het bewind gebleven en hebben zij door middel van besluiten geregeerd. Uit dit voorbeeld blijkt, dat de toepassing te goeder trouw ook naar den geest der wet noodzakelijk is, wil men niet de instelling zeer verdraaien.

Eene wetsbepaling, waarbij de mogelijkheid van volmachten voorzien wordt, is slechts dan met het parlementair systeem overeen te brengen wanneer deze volmachten zeer uitzonderlijk, met een bepaald doel en voor zeer beperkten tijd worden toegestaan. Dit is niet meer het geval met de huidige praktijk der volmachten in België. De volmachtperiode duurt reeds onafgebroken sedert Juli 1934 en wie zou durven beweren dat zij een einde zal nemen bij het einde der thans vigeerende wet. Deze

volmacht is bovendien zoo uitgebreid, dat men praktisch kan zeggen dat, behoudens enkele uitzonderingen, welke bijna oogverblindend blijken, gansch de wetgevende macht in handen der regeering is. Het parlement heeft bekend onmachtig te zijn om de hem opgedragen taak langer te vervullen. Ik meen dat het niet oninteressant zal zijn u hier lezing te geven van het slot der reeds eerder vermelde lezing van Vauthier over « Le Pouvoir législatif » : « Le déclin graduel et l'extinction du gouvernement parlementaire ne conduisent pas nécessairement au despotisme. Ce qui pourrait fort bien se substituer au parlementarisme, c'est un régime politique dans lequel le Gouvernement, fort de l'adhésion formelle ou tacite de la nation, posséderait, en somme la plénitude de l'autorité, sous le contrôle indulgent des représentants du peuple. C'est le césarisme, dirait-on. Parfaitement; mais le césarisme est un régime viable, il a fait ses preuves sous l'empire romain et il demeure l'espoir secret (ou même avoué) d'un grand nombre de personnes. Les sympathies qu'il éveille sont dues principalement au fait que des groupes sociaux, par ailleurs extrêmement puissants (notamment en matière économique et financière) sont capables d'exercer, par son intermédiaire, une influence prépondérante. Il leur est plus difficile de maîtriser la volonté rétive de masses populaires, lorsqu'elles n'ont pas renoncé de bonne grâce à l'exercice de la souveraineté.

Que le césarisme soit arbitraire et brutal, ou qu'il soit judicieux et modéré, un même caractère le distingue nécessairement. Lorsqu'il règne, le principe de la division des pouvoirs tend à s'effacer. Quelles que soient les formes extérieures auxquelles on recourt, c'est en réalité le Gouvernement qui légifère. Ne nous imaginons pas qu'un tel régime quoi que ce soit d'extraordinaire. Sans nous en douter peut-être, nous le pratiquons déjà; partiellement, cela va sans dire, et avec de sérieuses garanties; mais enfin nous le pratiquons. Lorsqu'une loi charge le Gouvernement de régler certaines matières au moyen d'arrêtés royaux d'exécution, elle l'investit d'un véritable pouvoir législatif, de quelques réserves théoriques que l'on veuille entourer une semblable « délégation ». Nous ne blâmerons point, disons-le une fois de plus, un tel procédé; il est assez souvent commandé par les circonstances. Il n'en n'est pas moins vrai qu'il contient un germe de césarisme. Que ce germe se développe et que sa fructification soit acceptée par le sentiment public, voilà le césarisme qui, peut-être sans aucune secousse, paisiblement, insidieusement, se sera intronisé dans l'organisation politique d'un Etat. »

Dit citaat behoeft geen commentaar, wanneer men bedenkt dat dit 12 jaar geleden werd gezegd, klinkt het als een profetie.

Het kan m.i. niet worden ontkend, wij leven niet meer onder het parlementair regime, maar onder het regime dat in 1923 door Vauthier reeds werd voorzien.

Vanzelf rijst de vraag op : kan dit nieuw regime eene verbetering worden genoemd? Met andere woorden : zijn de wetten beter verzorgd naar inhoud en vorm?

Het antwoord op deze vraag kan niet anders dan ontkennend luiden. Het hoofdverwijt, dat men tegen de reeds zeer uitgebreide reeks maatregelen der laatste volmactsregeeringen zou kunnen inbrengen, is haar fragmentair en weinig samenhangend karakter. Het is mij niet mogelijk hierover uit te weiden, daar dit zou leiden tot een onderzoek der algemeene politiek der diverse regeeringen, welke sedert anderhalf jaar aan het bewind waren, wat buiten het kader dezer lezing zou vallen. De volmachtbesluiten bieden trouwens elk afzonderlijk beschouwd genoeg gelegenheid tot kritiek voor wat hun inhoud en vorm betreft. Al deze besluiten dragen duidelijk de sporen van onvoorbereidheid en zorgeloosheid. Het ware niet moeilijk eene lijst aan te leggen van onjuiste uitdrukkingen, verkeerde verwijzingen naar vroegere teksten, onjuiste vertalingen, zoodat de twee officieele teksten niet gelijklopend zijn en andere materiele vergissingen.

De twee hoofdgebreken, welke deze besluiten kenmerken als gevolg van hun karakter van improvisatie zijn m.i. de ordeloosheid en de onbestendigheid.

Enkele voorbeelden ter illustratie :

Het Koninklijk Besluit n° 33 van 8 November 1934 wijzigt sommige bepalingen van de gemeentewet, van de gemeentekieswet en van het landelijk wetboek.

Het Koninklijk Besluit n° 34 van 10 November 1934 wijzigt bepalingen van de wet op 's rijkscomptabiliteit, van de provinciale wet en van de wet op de deposito en consignatiekas en het Koninklijk Besluit n° 35 van 13 November 1934 tot wijziging van sommige fiscale bepalingen, brengt veranderingen aan niet minder dan 10 artikelen uit de meest verschillende fiscale wetten.

Artikelen 77 en 141 der gemeentewet werden gewijzigd door het zoeven vermelde Koninklijk Besluit n° 33, artikelen 100 en 122 derzelfde wet werden gewijzigd door het Koninklijk Besluit van 27 Februari 1935.

Ook werden de besluiten, vooral de bijzonderste, gedurig zelf gewijzigd. Sinds Augustus 1934 werden niet minder dan een twintigtal Koninklijke Besluiten genomen tot wijziging van allerlei fiscale wetten, waaronder vijf soms zeer belangrijke wijzigingen brachten aan de samengeschaalde wetten op de belastingen op de inkomsten.

De nationale crisistaks werd ingesteld door een Koninklijk Besluit van Januari 1933 krachtens de volmachtwet van 1932. Tijdens de volmachtperiode van 1933 werden twee wijzigingsbesluiten genomen, namelijk in Mei en in Juli. Sedert de nieuwe volmachtperiode van 1934 werden weer reeds twee wijzigingsbesluiten genomen.

De wet op de ouderdomsspensioenen van 1930 werd reeds gewijzigd door eene wet van 1932. Volmachtbesluiten van 31 Mei en 14 Juli 1933 wijzigden de wet van het vorige jaar. Op 8 November 1934 werden deze besluiten gewijzigd en op 31 Januari 1935 werd een nieuw wijzigingsbesluit afgekondigd. Deze enkele voorbeelden zijn geene uitzonderingen. Men zou de lijst kunnen vermeerderen. Prof. Speyer heeft uitgerekend, dat 1/5 der meest belangrijke volmachtbesluiten sinds min den 1 jaar waren gewijzigd, sommige onder hen zelfs twee en drie maal. Het is duidelijk, dat indien dit systeem blijft duren, het bijna onmogelijk zal worden om zich op de hoogte te houden van den stand der wetgeving, om niet eens te spreken over het gebrek aan rechtszekerheid, welke het gevolg is dezer gedurige veranderingen.

Waarschijnlijk om de rechtszekerheid te verhogen worden de Koninklijke Besluiten nog niet altijd toegepast. Een paar voorbeelden uit de fiscale wetgeving kunnen volstaan om dit te bewijzen. Artikel 4 van het Koninklijk Besluit van 13 Januari 1932, waarbij de crisisbelasting werd ingesteld, luidt : voor de heffing aan de bron van de nationale crisisbijdrage wordt elke betaling afzonderlijk in aanmerking genomen en geen regularisatie wordt naderhand gedaan. Het Koninklijk Besluit van 31 Mei 1933 bracht hieraan wijzigingen voor de inkomsten hooger dan 35.000 fr. en een nieuw Koninklijk Besluit van 15 Juli 1933 voorziet dat er regularisatie zal plaats hebben wanneer het inkomen van man en vrouw samen meer dan 18.000 fr. bedraagt. Wie nu zou denken, dat er in de andere dan de hierboven aangeduide gevallen geen regularisatie plaats vindt, vergist zich.. Spijts de uitdrukkelijke bepaling van artikel 4 van het Koninklijk Besluit van Januari 1933 past men toch eene regularisatie toe. Om dit te rechtvaardigen beweert het beheer van Financiën, dat het te weinig afgehoudene het gevolg is van eene materiele vergissing en dat eene materiele vergissing dient hersteld te worden.

Het Koninklijk Besluit van 22 Februari 1935, waarbij de aanvullende personeele belasting (de nieuwe supertaks) wordt ingevoerd, bepaalt in artikel 37 : Elk rijksinwoner is jaarlijks onderworpen aan een aanvullende personeele belasting berekend op het geheel zijner inkomsten, zooals ze in artikelen 40 tot 42 zijn bepaald. In de artikelen 40 tot 42 volgt dan een opsomming van wat als inkomsten

moet worden beschouwd. In deze opsomming komen niet voor de onderhoudsgelden. Dit is blijkbaar een vergetelheid. Men heeft het niet noodig geacht voor deze kleinigheid een nieuw Koninklijk Besluit te nemen. Maar op de aangifteformulieren, die aan de belastingplichtigen worden uitgereikt, vindt men onder de belastbare inkomsten, welke men verplicht is aan te geven, de onderhoudsgelden vermeld.

Wordt het onder dergelijke omstandigheden geen ironie van rechtszekerheid te spreken?

Het volmachtensysteem kan dus onmogelijk als eene verbetering beschouwd worden. Het is hoogstens een tijdelijk lapmiddel.

De oorzaak hiervan is gemakkelijk aan te duiden. Het volmachtensysteem werd ingevoerd omdat het parlement zelf zijn onmacht moest bekennen om zijn normale taak te vervullen.

Deze onmacht van het parlement kan m.i. hoofdzakelijk aan twee oorzaken worden toegeschreven.

De eerste is van politieke aard. Het parlement is samengesteld uit verschillende partijen, welke innerlijk zelf niet geheel homogeen zijn en waarvan geen enkele de meerderheid heeft. Wanneer het parlement zich voor een crisistoestand bevindt, welke vlug ingrijpende maatregelen vereischt, kan het onmogelijk eene geheel samenhangende en volledige reeks maatregelen nemen, omdat voor elke wet eene meerderheid moet worden gevonden. Deze meerderheid bestaat gewoonlijk uit mensen, die over de aan het gestelde vraagstuk te geven oplossing zeer uiteenlopende en zelfs tegenovergestelde meeningen hebben. Zodoende moet steeds een halve oplossing worden gevonden, die niemand bevredigt, maar ook niemand al te zeer ontstent.

Het is duidelijk dat het overdragen der wetgevende macht aan eene regeering, bestaande uit vertegenwoordigers der diverse partijen van het parlement, deze eerste oorzaak van de onmacht van den wetgever niet oplost. De eenige oplossing van deze moeilijkheid ware het tot stand komen eener homogene meerderheid. Het Engelsche voorbeeld bewijst zulks afdoende. Het bestaan dezer homogene meerderheid, gevolg van het twee partijenstelsel, is de groote oorzaak waardoor het parlementarisme zich in Engeland sinds eeuwen handhaaft en zelfs als gevolg heeft, dat in dit land de anti-parlementaire strooming uiterst zwak blijft.

De tweede oorzaak van onmacht van het parlement is, dat het parlement bezwijkt onder den last der hem opgedragen taak. Het gebied der wetgeving heeft zich zoozeer uitgebreid, dat het parlement onmogelijk langer zijn taak kan vervullen. Het ligt voor de hand, dat het opdragen aan een dozijn ministers, die bovendien gansch het landsbestuur moeten verzekeren, van een last, welke te zwaar is voor de wetgevers, geen oplossing kan zijn aan de

bestaande moeilijkheden. De eenige oplossing is een hervorming in den zin eener functioneele decentralisatie der staatsmacht door het toekennen van publiekrechtelijk karakter aan beroepsorganisaties of corporaties. Zulk systeem van gespecialiseerden wetgevenden arbeid onder toezicht der regeering is trouwens overeen te brengen met een systeem van volkscontrole door het bestaan van een politiek parlement, welks taak nagenoeg zou beperkt zijn tot het stemmen van het jaarlijksch budget.

De groote moeilijkheid voor het doorvoeren van dergelijke hervorming schuilt echter weer hierin dat het tot stand brengen van een logisch geheel van hervormingen het bestaan eener homogene meerderheid veronderstelt. De grondoorzaak van de huidige onmacht ligt dus in het volk zelf, dat verscheurd is in partijen en belangengroepen. De eerste taak van wie eene ernstige hervorming wil betrachten is dus aan deze volksverscheurdheid een einde te stellen en een groote massa, zooniet de algemeenschap van het volk te vereenigen en te bezielen met hetzelfde ideaal en vooral met den vasten wil om dit ideaal te verwezenlijken.

Het lijkt weinig waarschijnlijk, dat een der huidige staatspartijen erin gelukke, dit te bereiken. In den grond zijn de partijen innerlijk verdeeld en wat meer is, het ontbreekt hen aan dynamisme. De massa heeft haar betrouwen in deze partijen verloren. Deze machteloosheid der partijen heeft in de laatste jaren allerlei bewegingen doen ontstaan, welke naar de macht streven en beweren de hervorming van den staat te zullen doordrijven. Zal een hunner er in gelukken dit te verwezenlijken. Niets laat op dit oogenblik toe zich aan voorspellingen te wagen.

De toekomst zal ons het antwoord op deze vraag brengen.

NOTA. — Een algemeen overzicht der volmachtswetgeving in de verschillende landen kan men vinden in het boek van *Herbert Tingstén*. *Les pleins pouvoirs. L'Expansion des pouvoirs gouvernementaux pendant et après la grande guerre*. Traduit du Suédois par E. Söderlindh. Paris 1934. (Publications du Fonds Descartes).

Ook de bibliographie vindt men in dit boek. Aan de opgave van Tingstén kan, voor wat België betreft het volgende worden gevoegd:

Speyer. *La réforme de l'Etat en Belgique*. Paris et Bruxelles. 1927.

Speyer. *Corporatisme ou parlementarisme réformé*. Bruxelles 1935.

Wodon. *A propos de la loi dite des «pleins pouvoirs»* in *Bulletin de l'Académie royale de Belgique* 1927. - Vauthier. *Le travail législatif* in *Revue de l'Université de Bruxelles* nr 2 (December 1923, Januari 1924).

VLAAMSCHE JURISTEN

Abonneert U op het «Rechtskundig Weekblad»

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 16 November 1935.

Voorzitter : Mr De Vos.

Raadsheeren : MMrs De Potter en Delvaux.

Advokaat-Generaal : Mr De Vooght.

Pleiters : Mrs Valerius en Van Oekel.

AANNEMINGSOVEREENKOMST TEGEN EEN VOOR HET GEHEEL VAST BEDONGEN PRIJS (FORFAIT ABSOLU). — AANBESTEDING VERGEZELD VAN BESCHRIJVENDE AANDUIDING VAN AARD EN HOEVEELHEID ALLER UIT TE VOEREN WERKEN EN VAN EEN BERAMEND BESTEK DIER WERKEN. — MEERDERE HOEVEELHEID VAN WERKEN NOODIG GELEKEN BIJ UITVOERING. — AANNEMER DESNIETEMIN GEBONDEN DOOR ZIJN VASTEN BIEDINGSPRIJS.

Wanneer eene aanbesteding wordt uitgeschreven tegen een «vast voor het geheel bepaalden prijs» (un forfait absolu) omvat de aannemingsprijs al de werken, die voor het volvoeren der onderneming noodig blijken. De beschrijvende aanduiding d'er werken, volgens soort en hoeveelheid, en het beramend bestek, die bij de aanbesteding werden gevoegd, ontslaan den aannemer niet van zijnen vast bedongen totaalprijs en wettigen hem niet een bijkomend bedrag aan te rekenen voor eene meerdere hoeveelheid van werk, dat noodig is gebleken voor de uitvoering.

Zulks is alleszins onbetwistbaar het geval wanneer het lastenboek der aanbesteding uitdrukkelijk bepaalt dat «de beschrijvende aanduiding der werken en het beramend bestek» enkel ten titel van aanwijzing aan de bidders worden meegedeeld, die ze voor eigen rekening hebben na te gaan en gebeurlijk in hunne bieding te wijzigen en aan te vullen.

Travaux de dragages t/ Imalso.

Aangezien het geschil loopt op de vraag of de onderneming door beroepene partij uitgeschreven door beroepster werd aangenomen voor eene vaste som (forfait) of voor eenen op voorhand vastgestelden eenheidsprijs, die moest toegepast worden op de gedane werken.

Aangezien de bedoelde onderneming bestond, in haar geheel in het ophoogen van aangeduide zonen tot aan aangeduide peilen, zoodat het werk niet gansch voltooid was zolang de hoogtepeil niet was bereikt, en de aannemer daartoe, zooveel zand moest aanbrengen als noodig bevonden was.

Aangezien beroepster aanhaalt dat het bij het lastenboek gevoegd bestek, de hoeveelheden aan te brengen zand vermeldt, en zij hieruit besluit dat, voor zooveel het werkelijk aangevoerde zand het bestek te boven gaat, de prijs door haar opgegeven, moet verhoogd worden, volgens den eenheidsprijs gesteld per kubieke meter;

Aangezien die bewering geen stand houdt;

Overwegende inderdaad, dat naar luid van artikel 1 van het *Algemeen lastenkohier*, uitdrukkelijk van toepassing : 1°) de aannemer geacht wordt het bedrag van zijn inschrijving te hebben opgemaakt volgens zijn eigen bewerking, berekening en beraming; 2°) de gegevens van gestelde opmetingen aan de inschrijvers medegedeeld loutere inlichtingen zijn;

Overwegende daarbij dat in het *bijzonder lastenboek*, bedongen is in artikel 1 : dat de ondernemer geen enkele vergoeding kan vergen uit hoofde van het zetten der aanvullingen, in welke mate ook zich zulks mag voordoen, en uit hoofde van het verstrooien van het zand door den wind;

Overwegende eindelijk dat bij hare inschrijving beroepster de begroting der werken, gehecht aan het lastenboek, behoorlijk aangevuld, heeft gevoegd overeenkomstig hare verklaring vermeld in een model van inschrijving, bevat in het lastenboek;

Aangezien wel is waar, beroepster aanvoert dat het speciaal lastenboek zou afwijken van het algemeen kohier, daar het de juiste opgave bevat van het getal kubieke meters der ophooging, vermeerderd met 15 % wegens het zetten van den grond, zoodat zij geen rekening of schatting uit dien hoofde had te maken.

Aangezien zij ook verklaart dat zij zich in de onmogelijkheid bevond dergelijke berekening en schatting te maken, en deze overigens overtoollig waren, daar de beroepene zelf de noodige bevindingen had gedaan.

Aangezien de beweerde tegenstrijdigheid tusschen de twee lastenkohiers niet bewezen voorkomt.

Overwegende daarbij dat de schikkingen en bevoordingen van beide boeken het stelsel van beroepster duidelijk tegenspreken.

Aangezien beroepster ook een onderscheid tracht te maken wat betreft het «forfait»: volgens haar zou deze slaan op een bedongen prijs alléén en niet op de hoeveelheid op te hoogen kubieke meters grond.

Aangezien te recht, dit onderscheid wordt weerlegd door voormelde schikking van het lastenboek, «de onderneming geschiedt tegen een vaste som voor het geheel» (forfait absolu).

Aangezien met reden het bestreden vonnis aanhaalt dat beroepster specialist is in de ondernemingen van zulken aard en zij, op goede gronden, een forfait heeft aangenomen, waarvan het kenmerk is dat het de gevolgen bepaalt van een ongelukkig voorval dat kon en moest worden voorzien, inderdaad partijen in aanmerking nemende het zetten (1e tasselment) van den grond, hebben eene verhooging voorzien van 15 % in den aannemingsprijs zoodat beroepster niet kan staat maken van een verborgen gebrek noch van de omstandigheden dat de aard van den grond het «forfait» onmogelijk zou gemaakt hebben.

Aangezien uit de gegevens hierboven alsook uit de feitelijke omstandigheden van het geding blijkt, dat de subsidiaire eisch tot onderzoek met getuigen en tot benoeming van deskundigen ter zake, niet doeltreffend kan geacht worden;

Om deze beweegredenen, en die waarop het beroepen vonnis steunt:

Het Hof:

Alle andere besluiten verwerpende, namelijk die betreffende het onderzoek met getuigen en de benoeming van deskundigen;

Gehoord in zijn eensluitend advies den heer Advokaat-Generaal De Vooght;

Ontvangt het beroep, verklaart het niet gegrond;

Dientengevolge bevestigt de bestreden beslissing in eersten aanleg geveld, en veroordeelt beroepster tot al de kosten van hooger beroep.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 21 December 1935.

Voorzitter : Mr. Fontaine.

Raadsheeren : MM. De Landtsheer en Ooms.

Advocaat-Generaal : Mr. Van Durme.

Pleiters : Mrs Verbaet, Perey en Mahier.

VERKEER. — PRIVAAT EIGENDOM. — OEFENINGEN EN WEDSTRIJD MET MOTORWAGENS — REGELING VAN HET VERKEER. — GEEN MISDRIJF.

Wanneer in een privaat eigendom oefeningen met motorwagens worden gedaan voor een wedstrijd, zijn de wettelijke regelen nopens het verkeer niet toepasselijk en mag dit door de inrichters vrij geregeld worden.

Op. Min. en Ch. t/ W.

Aangezien ten onrechte den betichte vervolgd is in overtreding der wetten van 1 Augustus 1899, 1 Augustus 1924 en Koninklijk Besluit van 26 Augustus 1925, gewijzigd door het Koninklijk Besluit van 1 Juni 1931, welke wetbepalingen in het huidig geval niet toepasselijk zijn, om rede het hier niet gaat over een openbaren weg, maar wel over een privaten doorgang, deelmakende van den eigendom genaamd «Westmalle Park», toevoorende aan de «Société Immobilière Universelle» gevestigd te Brussel en welken door de leden Lamot, Lambert en Brosens, van het Provinciaal Komiteit der «Motocycliste Federatie van België» gehuurd was ten einde er verschillende oefeningen uit te voeren en ten slotte een wedstrijd te loopen;

Aangezien het toelaten van toeschouwers, zonder uitnodiging en op vrijen ingang, het privaat karakter van den weg niet wegneemt en enkel een toegevendheid uitmaakt;

Aangezien het feit ten laste gelegd van betichte alleenlijk zijn oorsprong heeft in de beschikkingen van art. 1382 van het Burgerlijk wetboek en op strafgebied het delict van art. 418 en 420 uitmaakt;

Aangezien uit verder onderzoek voor het Hof gedaan, nopens dit feit, bewezen is geweest dat er geen gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg den betichte kan aangetijgd worden, dat inderdaad wanneer hij uit de richting van het gebouw gezegd «Melkerij» zich begaf, over den begraste zijkant, naar den macadam, komende van achter een menigte toeschouwers, welke langsheen dien weg stonden,

hij met rede kon denken dat er daar geen gevaar van botsing bestond, vermits dit gedeelte van den privaten weg door de inrichters was voorbehouden geweest als onzijdig gebied, alleen bestemd voor de bijeenkomst der verscheidene afdelingen, en overigens geen motokoers aangekondigd was op dit uur;

Aangezien ten anderen, Chauveau, die geen deel moest nemen aan den wedstrijd, en enkel gelast was de orde te handhaven, niettegenstaande 't verbod in zitting van 20 September 1934 besloten, zitting aan dewelke hij deel genomen had, zich daar aan een oefeningsbeweging met gevaarlijke snelheid overleverde, zoodanig dat Bloch, die ook in overtreding was met de voorschriften en die Chauveau volgde, zegt dat hij op 100 meters der plaats van het ongeval remde, ziende dat er volk stond. wanneer Chauveau zonder te remmen in volle vaart doorreed, met eene snelheid die hij schat zoo voor hem als voor Chauveau, op 90 tot 100 kilometers in het uur;

Aangezien de gevaarlijke vlucht van de moto der burgerlijke partij alsnog spruit uit de vaststellingen gedaan door den deskundigen, wanneer hij zegt : «dat het voorwiel van de moto Chauveau als een stuk papier totaal ineen was geplooid».

Aangezien de oorzaak van het ongeval niet toe te wijten is aan betichte, welke zich ingevolge de beschikkingen der inrichters op gezegde plaats in veiligheid mocht gevoelen;

Aangezien het strafrecht niet bevoegd is om nopens de vordering der burgerlijke partij uitspraak te doen, daar het bestaan van een misdrijf ter zake niet vastgesteld is ;

Om deze beweegredenen :

Het Hof,

Alle andere besluiten verwerpende, ontvangt de beroepen en recht doende, doet het vonnis «a quo» te niet zoo op burgerlijk als op straffelijk gebied en wederbeslissende bij tegenspraak :

Spreekt betichte vrij zonder kosten;

Verklaart zich onbevoegd om te beslissen nopens den eisch der burgerlijke partij in schadevergoeding, en verwijst deze partij tot alle de kosten der twee aanleggen zoowel wat betreft de openbare vordering als de burgerlijke;

de kosten ten aanzien der openbare partij beloopend voor beide aanleggen op 1.501,67 plus 104,63 fr.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT (zetelend in Handelszaken)

13 November 1935.

Voorzitter : Mr Byvoet.

Rechters : HH. Van Soest en Goffinet.

Pleiters : Mrs Goetsbloets en Koninckx.

CONCORDAAT (MINNELIJK) WEDERKEERIGE OVEREENKOMST. — GEEN SLOT VOOR REKENING OF BEDING VAN GEBONDENHEID BIJ TERUGKEER TOT BETER FORTUIN. — GEEN KWIJTSCHELDING.

Een minnelijk concordaat is een wederkeerige overeenkomst die partijen enkel bindt voor hetgeen uitdrukkelijk werd bedongen.

De schuldenaar kan derhalve tegen zijn schuldeischers later niet opwerpen dat hij kwijting voor slot van alle rekening heeft bekomen indien hij aan zijn bedongen verplichtingen voldoet, noch dat het gebeurlijk verschuldigd saldo slechts eischbaar zou zijn wanneer hij tot een beteren toestand zou teruggekeerd zijn, indien zulks niet uitdrukkelijk wens overeengekomen. Zulke excepties kunnen nog minder weerhouden worden indien het blijkt dat de schuldenaar te kort is gebleven aan de verplichtingen die het concordaat hun oplegde.

N. V. Banque de Bruxelles t/ Weytjens.

Aangezien verweerder enkel de eischbaarheid der schuldvordering betwist en te dien einde, inroep dat hij, met zijne schuldeischers, een minnelijk concordaat aanging, waarvan de bewerkingen geëindigd zijn, en dat hij sindsdien geenszins tot beteren toestand is teruggekeerd;

Aangezien een minnelijk concordaat op eene wederkerige overeenkomst berust en dat verweerder, bijgevolg, enkel tot zijn voordeel mag inroepen hetgeen hem uitdrukkelijk werd toegestaan, door zijne schuldeischers;

Aangezien er, tusschen hem en zijne schuldeischers niet bedongen is geworden dat hij kwijting tot slot van alle, rekening zou bekomen, wanneer hij de schikkingen van het hem toegestane minnelijk concordaat zou volgen, noch dat het saldo slechts eischbaar zou zijn, wanneer hij tot beteren toestand zou zijn teruggekeerd;

Aangezien het bovendien spruit uit de debatten dat verweerder te kort is gebleven aan de verplichtingen die het concordaat hem oplegde, en slechts in geringe mate de afkortingen betaalde die hij aan zijne schuldeischers had voorgesteld;

Aangezien deze, bijgevolg, zelfs niet gehouden zijn door het concordaat, en in hun recht zijn den schuldenaar te dwingen het volle bedrag der schuldige geblevene som te betalen;

Aangezien de eisch van aanlegster, doordien, gegrond moet verklaard worden;

Om deze beweegredenen:

De Rechtbank, zetelende in handelszaken, verklaart aanlegsters eisch ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt verweerder om aan aanlegster te betalen de som van 10.000 frank in afkorting op de verschuldigde som rekening in bank, voor het saldo derwelke voorbehoud is gemaakt;

Veroordeelt hem tot de rechterlijke intresten en de kosten;

Verklaart tegenwoordig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg, behalve voor de kosten.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE BRUGGE

3e Kamer. — 18 December 1935.

Voorzitter : Mr de Keukelaere.

Substituut-Procureur : Mr Matthys.

Pl.: Mr Boddaert

BURGERLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID. — AUTO ZONDER ACHTERLAMP. — OVERDREVEN SNELHEID BIJ MISTWEDER. — VERDEELING DER VERANTWOORDELIJKHEID. AANGESTELDE. — GEEN BEZOLDIGING. — VERANTWOORDELIJKHEID VAN DEN OPDRACHTGEVER. — ART. 1384 B. W. VERVOER UIT ZUIVERE GOEDJONGSTIGHEID. — AANSPRAKELIJKHEID. — GEEN ONDERSCHEID TUSSCHEN ZWARE en LICHT SCHULD.

1. — Een autovoerder die, door miststrepren heen, aan zestig tot zeventig kilometer rijdt, is voor drie vierden aansprakelijk voor een overkomen ongeval, hij die zonder achterlamp rijdt voor een vierde (in feite gevonnist).
2. — Ook hij die zonder bezoldiging opdracht krijgt een bepaalde taak te volbrengen onder toezicht van den opdrachtgever wordt beschouwd als dezès aangestelde in den zin van artikel 1384 B. W. De opdrachtgever is dus verantwoordelijk voor de schuldige daad van den aangestelde.
3. — Bij vervoer uit zuivere goedjongstigheid, bestaat tusschen de vervoerder en de onvergeld vervoerde, geen rechtsverband. Derhave is de eerste verantwoordelijk, ook voor zijn lichtste schuld op grond van artikel 1382 B. W.

Claes t/ Stockelynck t/ Debieenne)

Gezien de dagvaarding op zegels van drie frank, behoorlijk geboekt, beteekend ten verzoeken van de eischeres Marie Claes, voornoemd; aan den verweerder Debieenne Leon voornoemd bij exploit van deurwaarder Albert Motte te Anderlecht, in dato 18 November 1935;

Gezien de dagvaarding aan betichte beteekend; Na lezing der gedingstukken gedaan door den Griffier.

Gelet op de beslitselen der burgerlijke partij Maria Claes, strekkende tot de veroordeeling van betichte Stockelynck Henri, solidairlijk met de rechtstreeks gedaagde Debieenne Leon aan haar te betalen, 5143.28 frank met de rechterlijke intresten en de kosten, onder voorbehoud deze som te hooren vermindere of vermeerdere tijdens het geding, vermeerdert op de som van 57.196 frank, bij beslitselen genomen tijdens de debatten;

In bijvoeglijke orde, een of drie deskundigen te hooren aanstellen die de bestendige werkonbekwaamheid van verzoekster zullen vaststellen; in dit geval zich te hooren veroordeelen solidairlijk met Debieenne Leon, voornoemd, aan verzoekster bij voorbaat te betalen de som van 5100 frank of gelijk welke andere som door de rechtbank te bepalen;

Bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling;

Gehoord den aangeklaagde alsook den verweerder Debieenne Leon in hunne antwoorden en verdediging,

mitsgaders het Openbaar Ministerie het opnemen der zaak in zijne vordering;

Aangezien de zaken ingeschreven onder nummers 5767 en 6494 van het Parket samenhangend zijn;

Aangezien er spruit uit het onderzoek en de debatten ter zitting dat betichte op 30en September 1935, om 10 ure 's avonds, met eene snelheid reed van 60 tot 70 Kilometer op de baan Gistel-Oostende, als wanneer er mist heerschte en deze luchtgestelheid vermeerderde;

Dat met het verlaten van eene wolk mist hij plotselings een rijtuig voor zich ontwaarde op eenen afstand van 50 meter, volgens getuige Claes, op een 15-tal meters, volgens getuige Stremes;

Dat het rijtuig dat onbekend gebleven is, langs achter onverlicht was (Demarey) en dat betichte die beweert dat er een auto uit tegenovergestelde richting kwam (wat niet bewezen is) al freinende naar rechts heeft genomen en met het rechter gedeelte van zijnen auto gebotst is op eenen boom;

Dat tijdens deze rit de ingezetenen hem aangewakkerd hadden (Claes-Stremes) voorzichtiger te rijden en op te passen daar er strepen mist waren;

Dat in Gent waar zij korten tijd hadden vertoefd in een koffiehuis, reeds komende van Brussel, Debieenne die den auto in huur had genomen met Stockelynck, overeengekomen waren dezen laatste aan 't stuur te laten daar hij persoonlijk de streek van West-Vlanderen beter kende, ook om reden dat ze alzoo elk de helft van de reis aan het stuur zouden gezeten hebben;

Aangezien, alhoewel er mist heerschte, en hij niet gewoon was dezen auto te sturen, Stockelynck nochtans niet aarzelde te rijden met eene snelheid van 60 tot 70 Kilometer, spijs de verwittigingen hem gedaan door de ingezetenen; dat dit zijne fout daarstelt;

Dat alhoewel het onverlicht rijtuig, bij het verlaten van een mistwolk, voor hem oprees op een afstand van ongeveer 50 meter (volgens getuigenis van Claes, bekrachtigd door het feit dat het spoor van het remmen zichtbaar was op 50 meter van de plaats der botsing) het hem onmogelijk was te stoppen aan de snelheid met dewelke hij reed;

Aangezien men nochtans mag aannemen dat, indien het onbekende rijtuig voorzien geweest ware van verlichting langs den achterkant, Stockelynck het vroeger had kunnen waarnemen en de botsing voorkomen, reden om dewelke de voerder van dit rijtuig toch wel gedeeltelijk de verantwoordelijkheid op burgerlijk gebied dient te dragen;

In zake Claes tegen Debieenne.

Aangezien de eisch der Burgerlijke Partij Claes gericht tegen Debieenne, ten einde dezen laatsten burgerlijk verantwoordelijk te hooren verklaren voor de gevolgen van het ongeval, diensvolgens hem solidairlijk te hooren veroordeelen met Stockelynck tot schadevergoeding jegens haar, als gegronde voorkomt;

Aangezien inderdaad Debieenne aan Stockelynck het stuur had toevertrouwd, namelijk om reden hij de streek beter kende, dat hij nevens hem had plaats genomen en zelfs meermalen had gezegd zooals Stremes: « Pas op, rijd niet te rap want er zijn strepen mist ».

Aangezien het ongeval overkwam binst dat Stockelynck, plaatsvervanger van Debieenne, de taak uitvoerde waartoe Debieenne hem vrijwillig gekozen had,

taak die hij volbracht onder het rechtstreeks toezicht van Debieenne;

Aangezien het aangenomen is door de rechtsleer en de rechtspraak dat de fouten gepleegd in de uitvoering zelfs van een onvergelden dienst; aanleiding geven tot de verantwoordelijkheid voorzien bij artikel 1384 B. W. (Hof van Ber. Brussel, 25 April 1932, Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, Mei 1935 Nr 5 blz. 1831) het gebrek aan loon niet belettende dat de meester het recht behoudt onderrichtingen te geven aan zijne aangestelde;

Aangezien als aangestelde beschouwd wordt degene die van een ander opdracht krijgt een taak te volbrengen onder zijn toezicht: Collin et Capitant, II bl. 392. - Depage, II, 985; - zie ook H. Lalou, La responsabilité civile, Paris, 1932, bl. 475, Nr 1033: « De même celui qui a donné à son fils, à son beau-père, ou à un ami, soit l'autorisation de se servir de son automobile, soit des instructions pour la conduire en un lieu déterminé est tenu commentant au sens de l'article 1384 et le conducteur est pendant l'exercice de cette mission, le préposé du propriétaire de la voiture de telle sorte que le délit de blessures par imprudence qu'il a commis au cours du trajet engage la responsabilité du commettant »;

Aangezien, ten andere, in zake onvergeld vervoer er geen rechtsverband bestaat tusschen Debieenne en de vervoerde Claes Marie, dat beiden derden zijn tegenover elkander en er aldus op verantwoordelijkheidsgebied, in hoofde van Debieenne geen onderscheid dient gemaakt te worden tusschen de zware en de lichte fout; Debieenne verantwoordelijk zijnde voor de lichte fout bij toepassing van artikel 1382 B. W. (zie Luik, 28 October 1928 - 31 October 1931, Revue Générale des Assurances et des Responsabilités Février 1935 Nr 2, 5e bladzijde, 1435 par. 5 et autorités citées: Journal des Juges de Paix, Novembre 1934, Nr 11, bl. 406 en volg.);

Aangezien Debieenne om deze redenen verantwoordelijk is op burgerlijk gebied voor het leed veroorzaakt aan eischeres: dat deze laatste tegenover Debieenne en Stockelynck in hoofdeorde solidairlijk eene schadevergoeding vraagt van 57.296 frank; dat ze subsidairlijk vraagt een deskupndige te benoemen met opdracht hare bestendige onbekwaamheid vast te stellen, en haar voorloopig een voorraad van 15.100 frank toe te kennen;

Aangezien eischeres tot heden voor geneeskundige zorgen en onbekwaamheid tot werken, schade aan haar kleederen, pijn en smart, een voorloopige schadevergoeding dient te bekomen geschat op 12.000 frank;

Aanzien de feiten ten laste van Stockelyn Henri gebleken, het uitwissel zijn van hetzelfde gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg;

Om deze redenen en gezien artikelen 418, 420, 65, 49 en 47 van het strafwetboek, artikel 1382 en 1384 van het burgerlijk wetboek, 367 van het wetboek van strafrechtspleging, gewijzigd bij artikel 4 der wet van 23 Augustus 1919, 1, 2, 3 en 5 der wet van 27 Juli 1871, artikel 1 der wet van 27 December 1928, artikel 194 van het wetboek van strafrechtspleging welke door den heer Voorzitter aangeduid zijn geworden;

De Eenige rechter bij de rechtbank, voegt de zaken, ingeschreven in het Parket onder nummers 4767 en

6494, en wijzende bij een en hetzelfde vonnis, bij toepassing van bovenberoepene wetsbepalingen, verwijst Stockelynck Henri hoofdens de feiten ten zijnen laste gelegd tot eene enkele geldboete van 100 frank en tot de kosten van het geding begroot, in het geheel op 661,75 frank;

En aangezien de kosten van het proces de 300 frank te boven gaan, bepaalt den duur van de lijfswang voor het verhaal derzelfde op 15 dagen;

Op burgerlijk gebied : zegt dat Debiene Leon verantwoordelijk is op burgerlijk gebied voor de gevolgen van het misdrijf gepleegd door Stockelynck, bepaalt deze verantwoordelijk alsook deze van Stockelynck op drie vierden;

Laat een vierde van deze verantwoordelijkheid ten laste van de onbekende wiens voertuig langs achter niet verlicht was;

Rechtdoende op de subsidiaire beslitselen benoemt als deskundigen de heeren Heger-Gilbert, J. M. Heger... en Piérart... geneesheeren te Brussel, met last de bestendige onbekwaamheid van verzoekster Marie Claes vast te stellen ten gevolge van het ongeval. Stelt de Rechtbank van Brussel aan voor de eedaflegging;

Veroordeelt Stockelynck en Debiene haar bij voorbaat solidairlijk te betalen eene som van 12.000 frank met de rechterlijke intresten;

Veroordeelt ze daarenboven solidairlijk tot de kosten tot heden door de Burgerlijke Partij gedaan;

Verklaart deze laatste veroordeeling uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling;

Zegt dat bij toepassing van artikel 1 der wet van 27 December 1928, hierboven reeds ingeroepen, voormelde boete van 100 frank, met zestig opdecimen verhoogd wordt en aldus gebracht wordt op 700 fr.;

Beveelt dat bij gebrek aan betaling binnen den tijd door de wet bepaald, voormelde boete van 700 frank zal mogen vervangen worden door eene gevangenzitting van eene maand;

Belast het Openbaar Ministerie met de uitvoering van dit vonnis, en de Burgerlijke Partij, elk voor wat hen betreft.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN zetelende in graad van beroep

5 November 1935.

Voorzitter : Mr de Baer.

Rechters : Mrs Delvaux en Schilling.

Op. Min. : Mr van Hille.

Pleit. : Mrs Van Put, Clerckx en Waffelaert.

VERKEER. — VOORBIJSTEKEN. — SPLITSING.

Er bestaat geen tegenstrijdigheid tusschen de bepalingen van art. 36/4 en 57/2 van het K. B. over het verkeer. Art. 57/2 voornoemd legt enkel als plicht op aan hem die links wil afdraaien niet den weg af te snijden van degene die het recht heeft zijn weg te vervolgen.

O. M. en Mij Anvers Radio t/ Farro.

Beticht van te Antwerpen, kanton Antwerpen, den 13 Mei 1935 de eerste :

a. weggebruiker zijnde voorbijgestoken op een splitsing een aansluiting of een kruising.

b. weggebruiker zijnde verzuimd op een splitsing of een aansluiting de uiterste rechterzijde van den rijweg te houden.

c. op den openbare weg bestuurder zijnde van een voertuig en wetende dat dit voertuig een ongeval had veroorzaakt of daartoe aanleiding had gegeven de vlucht genomen om te ontsnappen aan alle nuttige vaststellingen het ongeval hem al of niet aangeschreven kunnende worden.

Gezien het beroep ingediend door de burgerlijke partij op 9 October 1935 en door het Openbaar Ministerie op 11 October 1935 tegen een vonnis tengesprekelijk op 30 September 1935 uitgesproken door de Politierechtbank van Antwerpen, waardoor de betichte hoofdens de bovengemelde belichting vrijlichting vrijgesproken zonder kosten en den eisch der burgerlijke partij heeft afgewezen en ze veroordeeld heeft tot de kosten;

Gehoord het verslag van den heer rechter Schilling; Aangezien het beroep regelmatig is geschied;

Aangezien op 13 Mei 1935, om 18 uur een aanrijding gebeurde op de Loosplaats te Antwerpen tusschen den auto gevoerd door Alexandrowicz in dienst van de N. V. Anvers Radio en betichte, dat Alexandrowicz die reeds voorbij het standbeeld was, links aan het draaien was om langs de Charlottalei te rijden, dat betichte zijnen weg vervolgde recht door om langs de Van Eycklei te rijden, dat er eene aanrijding gebeurde tusschen de twee autos op 't oogenblik dat betichte voorbij reed;

Aangezien in acht genomen de gesteldheid der Loosplaats, de verplichtingen van art. 36/4 en 29/4 van het K. B. van 1934 moeten nageleefd worden door de weggebruikers, dat dus voorbijsteken verboden is en de weggebruikers de uiterste rechterzijde van den rijweg moeten houden;

Aangezien ter zake het bewezen is dat betichte de auto door Alexandrowicz gevoerd ingehaald en voorbijgereden heeft en de uiterste rechterzijde van den weg niet gehouden heeft, dat weliswaar art. 57/2 van het K. B. bepaalt dat indien een weggebruiker links wil omdraaien hij den doorgang niet mag afsnijden van degene die zijn weg vervolgd, maar dat er geen tegenstrijdigheid tusschen de bepalingen van art. 36/4 en 57/2 bestaat, daar art. 57/2 aan hem die links wil afdraaien alleen de plichten oplegt niet den weg af te snijden van degene die het recht heeft zijn weg te vervolgen, b.v. van degene die uit tegenovergestelde richting aankomt;

Aangezien inderdaad op een splitsing aansluiting of kruising de weggebruiker die links afdraait den weg van degene die hem voorbijsteekt niet afsnijdt daar deze laatste door het voorbijsteken verboden is, alreeds in overtreding is en zich bevindt op eene plaats waar hij niet op dat oogenblik mocht zijn, dat dientengevolge zijn recht van doorgang niet moet geëerbiedigd worden;

Aangezien betichte opwerpt om aan zijn verantwoordelijkheid te ontsnappen een soort recht van feitelijke prioriteit zeggende dat hij Alexandrowicz niet aangereden heeft, maar dat integendeel Alexandrowicz hem aangereden heeft, dat inderdaad zulks uit den aard der schade blijkt, daar de auto van be-

tichte aan zijn rechterachtergedeelte beschadigd is geweest en die van Alexandrowicz aan zijn linker voorzijde;

Aangezien betichte in alle geval niet het recht had Alexandrowicz te belemmeren in zijn manoeuvre van links af te draaien dat bovendien des te vlugger dat betichte de auto van Alexandrowicz voorbijreed des te meer kansen waren dat het achtergedeelte van zijn auto alleen zou aangetroffen geweest zijn;

Aangezien het dus ten onrechte is dat de eerste rechter betichte vrijgesproken heeft van betichting A en B dat betichting niet bewezen is gebleven.

Om deze redenen,

De Rechtbank gezien art. 36/4 en 29/4 van het K. B. van 1 Februari 1934, 1382 en 1383 B. W. 40 van het strafwetboek door den heer Voorzitter aangeduid;

Rechtdoende bij tegenspraak.

Aanvaardt de rechtbank de beroepen en er op rechtdoende. Doet het vonnis a quo te niet voor zoover het den betichte vrijgesproken heeft voor de betichtingen A en B. en de burgerlijke partij afgewezen heeft van haren eisch wegens onbevoegdheid.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 27 November 1935.

Voorzitter : Mr. Kersse.

Referendaris : Mr. Marinis.

Pleiters : Mters F. Wildiers en F. Van de Vorst.

FAILLISSEMENT. — AKTIEF. — GOEDEREN DOOR GEFAILLEERDE VERWORVEN NA FAILLIET. — PAND DER SCHULDEISCHERS. — BESTAANSRECHT VAN GEFAILLEERDE.

De rechtsleer en rechtspraak zijn het eens om te verklaren dat alle goederen door de gefailleerden, zelf door hun werk verworven, na de in faillietverklaring het pand zijn der vroegere schuldeischers. Zij hebben echter het natuurlijk recht het noodige te behouden voor hun bestaan en dit hunner familie.

Mter Wildiers q.q. t/ G. en J. Danckers.

Gezien de geboekte dagvaarding op 4-6 October 1934 aan verweerders betekend en strekkende tot de veroordeeling van ieder der verweerders aan aanlegger q.q. te betalen ten einde bij het actief van het faillissement te worden gevoegd de som van 500 fr. den eerste van elke maand en dit met teruggang tot op 1 Juni 1934;

Aangezien de eisch van aanlegger q.q. gesteund is op het feit dat beide verweerders vroeger vennoten der gefailleerde firma, werkzaam zijn als zaakvoerders en volmacht dragers bij de Naamlooze Vennootschap Kaas- en Fruithandel Danckers en een salaris ontvangen van 2500 frank per maand, plus een deel in de winst;

Aangezien de rechtspraak en de rechtsleer het eens zijn om te verklaren dat bij toepassing van art. 444 (wet op de faillissementen) alle goederen door de gefaalden na de in faillietverklaring door hun werk verworven, het pand zijn van de vroegere schuldeischers;

Dat echter de gefaalden het natuurlijk recht heb-

ben, te behouden hetgene zij noodig hebben voor hun bestaan en dit hunner familie;

Aangezien het bewezen is dat verweerders nooit een deel in de winst der maatschappij ontvingen daar geen winst verwezenlijkt werd;

Dat zij dus slechts hun vast salaris ontvingen en wel 2500 frank per maand tot in April 1935, datum waarop de wedde van heer en mevr. J. Danckers op 2000 frank en de wedde van G. Danckers op 1500 fr. per maand gebracht werden;

Aangezien de heer J. Danckers gehuwd is en vader van twee minderjarige kinderen;

Dat de heer G. Danckers, gehuwd, doch thans gescheiden van zijne echtgenoot, vader is van een minderjarig kind;

Dat beide verweerders bovendien te zorgen hebben, minstens gedeeltelijk, voor den onderhoud van hun vader;

Dat, gelet op vorige omstandigheden het door verweerders verdiende loon noodzakelijk dienen moet tot den onderhoud hunner familie;

Aangezien in die omstandigheden de eisch van aanlegger q.q. niet gegrond is;

Om deze redenen :

Gelet op het enig artikel, lid VII, van 25 October 1919 de rechtbank alle andere besluiten afwijzende, geeft akte aan verweerders dat zij het geding, voorwat de bevoegdheid betreft, op 20.000 frank schatten;

Verklaart den eisch ontvankelijk doch ongegrond;

Wijst hem af en veroordeelt aanlegger q.q. tot de kosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

27 November 1935.

Voorzitter : Mr. De Cleene.

Rechters : MM. Verschuren en Verbeke.

Referendaris : Mr. L. Thuysbaert.

Pleiters : Mers. Blanpain (Brussel) en de Pesseroey.

I. VERZET ART. 437. B. W. R. — DAGVAARDING BINNEN DEN TERMIJN DER WET.

II. BOUWKUNDIGE. — GEWONE BIJKOMENDE HANDELSBEDRIJVGHEID. — HANDELAAR.

I. *De verzetakte moet niet op straf van nietigheid dagvaarding behelzen voor de eerstkomende zitting der Rechtbank; art. 437 B. W. R. dat vergt dat het verzet dagvaarding behelze « binnen den termijn der wet » doelt op art. 416 B. W. R. waarbij minstens een dag tusschen de dagvaarding en het verschijnen voor de rechtbank wordt geëischt. — Het staat inderdaad gedaagde immer vrij zijn tegenpartij voor de rechtbank op te roepen.*

II. *Indien een bouwkundige, buiten zijne gewone er nog een handelsbedrijvigheid op nahoudt, moet hij als handelaar worden aanzien en kan hij voor de Rechtbank van Koophandel worden betrokken.*

Muller t/ N. V. Verbrugge frères.

Gezien de geregistreerde dagvaarding van 15 October 1935;

Aangezien de vraag strekt ten einde : « gedaagde, het verzet van verzoeker tegen het vonnis bij verstek,

tusschen partijen geveld, door de Rechtbank van Koophandel te St Niklaas, den 24 September 1935, te hooren ontvangen; en, rechtdoende ten gronde, de oorspronkelijke vordering niet-ontvankelijk of ten minste ongegrond te hooren verklaren; diensvolgens, eischer in verzet te zien ontheffen van de veroordelingen tegen hem in hoofdsom, intresten en kosten uitgesproken en gedaagde zich te hooren verwijzen in de kosten »;

Over de ontvankelijkheid van het verzet :

Aangezien gedaagde de ontvankelijkheid van het verzet betwist op grond dat de bepalingen van het Wetboek van Burg. Rechtspleging, (art. 436 en volg.) niet werden in acht genomen;

Aangezien art. 437 W. B. R. luidt : « Het verzet behelst de middelen van hem die verzet doet en dagvaarding binnen den termijn der wet... »;

Aangezien de termen « binnen den termijn » der wet beteekenen dat dagvaarding moet gegeven worden met inachtneming van den termijn voorgeschreven om te dagvaarden voor de rechtbanken van koophandel en als volgt bepaald in art. 416 van het W. B. R. : « de termijn is ten minste één dag ». (Pand. B. V° Oppos. aux jug. et ordon. en mat. civ. Nr 373);

Dat hieruit niet volgt, zooals gedaagde beweert, dat de verzetakte, op straf van nietigheid, moet behelzen dagvaarding voor de eerstkomende zitting van de rechtbank;

Dat gedaagde, tot staving van zijn betoog, aanvoert dat, moest zijn stelling niet aangenomen worden, het zou volstaan dat de eischer in verzet op verre termijn dagvaarde om de uitvoering van een vonnis, dat niet uitvoerbaar is bij voorraad, voor onbepaalde tijd tegen te houden;

Aangezien het van gedaagde in verzet zelf zal afhangen het aangeklaagde euvel te verhinderen door de tegenpartij op te roepen voor de rechtbank om te pleiten op en te zien beslissen over het verzet (Zwendelaer, Formul. de proc. com. bl. 550, Nr 427);

Aangezien het vonnis bij verstek beteekend werd den 12 October 1935 en de verzetakte den 15 October, met dagvaarding voor de zitting van 29 October daaropvolgende;

Dat, in die voorwaarden, niet kan beweerd worden dat de voorschriften van het W. van B. R. niet naar de letter en den geest werden nagekomen;

Aangezien de ontvankelijkheid van het verzet niet verder wordt betwist;

Over de gegrondheid van het verzet :

1° Aangaande de bevoegdheid :

Aangezien de eischer in verzet aanvoert dat hij bouwkundige en geen handelaar is en hieruit besluit dat de rechtbank van koophandel niet bevoegd was om van de oorspronkelijke rechtsvordering kennis te nemen;

Aangezien dat, zoo het juist is dat de eischer in verzet het beroep van bouwkundige uitoefent, het niettemin vaststaat dat hij, benevens dit beroep, handelingen verricht door de wet daden van koophandel genoemd en hij er zijn gewoon beroep van maakt;

Dat zulks blijkt uit :

a) zijn inschrijving in het handelsregister te Brussel onder het nummer 46.458;

b) de vermelding op het door eischer in verzet gebruikte briefpapier als : « A. Muller, Tapis broderies, tissé-main d'orient et du pays »; « Orient, Import,

Transactions avec l'Orient, Tapis »; « Loge en douane n° 174 »;

c) de briefwisseling tusschen partijen gevoerd en waarin eischer in verzet spreekt van : « tapis et velours dont je puis faire un grand placement parmi mes correspondants »; « mon stock de tapis »; « pièces données par moi en consignation »; « mon comptable »; « mes deux branches d'activité »;

Dat deze laatste uitdrukking vooral kenmerkend is en eischer in verzet hierdoor, op ondubbelzinnige wijze, erkent dat zijn bedrijvigheid tweevoudig is : enerzijds, deze van den bouwkundige en, anderzijds, deze van den handelaar in borduur- en tapijtwerken, enz.;

Aangezien deze reeks daden, uitgaande van den eischer in verzet zelf, een geheel scheppen van gewichtige, nauwkeurige en overeenstemmende vermoedens, dewelke niet worden te niet gedaan door de loutere bewering van eischer in verzet dat hij geen daden van koophandel verrichte als een gewoon beroep (Ber. Brussel 10 April 1935, P. A. 1935, bl. 144);

2° Wat betreft het bedrag van den oorspronkelijken eisch;

Aangezien de eischer in verzet beweert dat van het oorspronkelijk gevorderde bedrag moet afgetrokken worden :

a) een storting ten beloope van fr. 566 bij middel van een check op de bank Crédit Anversoï, van 1 November 1934;

b) een storting ten beloope van fr. 1.433,85 gedaan in October 1934;

Aangezien de twee door eischer in verzet aangehaalde stortingen door gedaagde worden ontkend en eerstgenoemde het bewijs niet levert zijner bevrijding van schuld;

Dat, wat aangaat de storting van fr. 566, geen enkel bewijsstuk wordt voorgelegd en eischer het laat bij een louter beweren;

Dat, wat betreft de storting van fr. 1433,85, eischer in verzet een schrijven inroept door hem geadresseerd aan de firma Verbrugge, den 11 Februari 1935, hetwelk geenszins afdoende is; dat de woorden : « le client a terminé son compte (1433,85 en octobre + 400,45) » evengoed kunnen beduiden dat de cliënt van Muller met laatstgenoemde heeft afgerekend door betaling van fr. 1433,85 in October en fr. 400,45 rond het tijdstip waarop den brief geschreven werd; dat het bewijs dat het schrijven van 11 Februari 1935, in dien zin moet verstaan worden, kan afgeleid worden uit de houding van eischer in verzet zelf die, op 7 Augustus 1935, in antwoord op de aanmaning van de firma Verbrugge om de som van fr. 7.222,75 te betalen, uitdrukkelijk zijn schuld erkende, daarbij verklarende dat hij het gevorderde bedrag niet onmiddellijk kon betalen en voorstellende andermaal wissels aan te nemen, waarvan hij de disconto- en bijkomende kosten zou betalen;

Dat deze schulderkennis geen aanleiding kan geven tot betwisting vanwege den eischer in verzet, daar de aanmaning van de firma Verbrugge vergezeld was van de omstandige opgave van de gevorderde bedragen; dat Muller nooit beweerd heeft dat van deze bedragen hetzij fr. 1.433,85, hetzij fr. 566 moest afgetrokken worden;

Aangezien de gegrondheid van den oorspronkelijken eisch diensvolgens bewezen is;

Aangezien de eischer in verzet, ten laatste, uitstel van betaling verzoekt;

Aangezien dit verzoek niet kan ingewilligd worden;

Dat, inderdaad, de houding van eischer in verzet die, met het doel zich, allermintst tijdelijk, aan zijn verplichtingen te onttrekken, proceduurmiddelen aanwendt, waarvan de gegrondheid niet ernstig kan staande gehouden worden, niet verenigbaar is met de goede trouw die vereischt wordt van den schuldenaar die aanspraak maakt op betalingstermijnen;

Op de tegenvordering:

Aangezien gedaagde een schadevergoeding van 500 frank eischt wegens roekeloos en tergend verzet;

Aangezien de beschouwingen die voorafgaan bewijzen dat de eischer in verzet vermetel en lichtzinnig gehandeld heeft met in verzet te komen tegen een vonnis, waarvan hij de gegrondheid niet kon betwijfelen;

Dat de schade hieruit voortspruitende, door gedaagde in verzet billijk werd geschat op 500 frank;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, akte verleend aan eischer in verzet dat hij het geding schat, alléén wat de bevoegdheid betreft, op fr. 10.001; ontvangt het verzet, verklaart hetzelfde niet alléén ongegrond maar, bovendien, vermetel en tergend; dienvolgens, wijst het af en veroordeelt eischer in verzet om aan de oorspronkelijke aanlegster eene schadevergoeding van 500 fr. te betalen; veroordeelt, bovendien, eischer in verzet tot de gerechtelijke intresten en de kosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

11 Juni 1935.

Voorzitter : Mr Louis Van de Pitte.

Referendaris : Mr Ed. Maertens.

Pleiters : Mrs eD Cuyper en Claeys.

KOOPHANDEL (daden van). — ART. 2 WET 15 DECEMBER 1872. — UITVOERING VAN WERKEN AAN EN TEN BATE VAN EEN ONROEREND GOED. — GEEN HANDELSDAAD.

De onderneming die voor doel heeft gebouwen op te richten ten bate van een nijverheidsgeesticht, doet burgerlijke verbintenissen ontstaan bij den eigenaar van den grond, die handelaar is, alhoewel zij niet spruiten uit eene onroerendmaking, doch uit een roerende handelsovereenkomst, alhoewel het voorwerp van deze onderneming geen onroerend goed is, zooals bij koop en huur, en alhoewel er een vermoeden bestaat dat de verbintenissen van een handelaar een handelsoorzaak hebben.

Het Beroepshof van Gent beslist immers dat deze verbintenissen in verband zijn met de verplichtingen die de eigenaar van den grond in deze hoedanigheid aangegaan heeft en dat het art. 2 van de wet van 15-12-72 slechts van roerende goederen spreekt.

Behiëls t/ Cotemans.

Aangezien eischer de betaling van 335,30 frank opvoert voor werken en leveringen;

Aangezien verweerder beweert dat het voorwerp der vordering deel uitmaakte van een algemeene onderneming die aan zekeren Dupon toevertrouwd was; dat deze som dus betaald is in den algemeenen ondernemingsprijs;

Aangezien eischer opmerkt dat Dupon gelast was met het boren en het metselen van een waterput, doch dat verweerder den eischer gelastte met het leveren van de leiding;

Aangezien eischer deze werken in een factuur op naam van Dupon stelde, doch, dit, volgens zijn verklaring, op verzoek van verweerder;

Aangezien verweerder de posten betreffende de leiding uit de op 16-7-1928 ingediende factuur weerde en niet betaalde;

Dat eischer een nieuwe factuur voor deze posten op 17-10-1928 op naam van Cotemans stelde en in zijn kopijboek overdrukte; dat verweerder loochent deze factuur ontvangen te hebben;

Aangezien Dupon in de kamer eerst bevestigd heeft dat hij geen buizen moest leggen tusschen den put en de pomp en dat zijn werk geen forfait was, daar hij per loopende meter betaald was en dat hij meende dat eischer geen buizen gelegd had; dat hij dan, na een door hem gegeven certificaat herlezen te hebben, bevestigd heeft dat hij al de buizen moest leveren en geëindigd heeft met te verklaren dat hij niet meer wist indien er buizen moesten gelegd worden;

Over de bevoegdheid.

Aangezien beide partijen handelaars zijn; dat de betwiste overeenkomst voor doel had roerende voorwerpen en werkzaamheden aan verweerder te leveren uitsluitend ten bate voor zijne nijverheid, die door de uitvoering onroerend zouden worden (Gent, 18 Juni 1909. J. Comm. Fl. 1909, blz. 293);

Dat de vordering niet onroerend van aard is, daar de betwiste verbintenis niet spruit uit eene onroerendmaking, doch wel uit eene roerende handelsovereenkomst, en dat er in het voorwerp van de overeenkomst geen rechterlijke handeling omtrent een onroerend goed bestaat, zooals bij koop en huur van een onroerend goed;

Aangezien het Beroepshof van Gent nochtans beslist dat de verbintenis van verweerder in dit geval burgerlijk van aard is omdat zij in verband is met de verplichtingen die hij aangenomen heeft als eigenaar van den grond en omdat het art. 2 van de wet van 15-12-72 slechts van roerende goederen spreekt, zonder in te zien dat er een vermoeden bestaat dat de verbintenissen van een handelaar een handelsoorzaak hebben (Gent 21-2-34, J. C. Fl. 1934, blz. 268);

Aangezien de rechtbank zich dus onbevoegd moet verklaren;

Om deze Redenen:

De Rechtbank, verklaart dat zij onbevoegd is om te wijzen uit den aard der zaak;

Verzendt partijen naar den bevoegden rechter;

Veroordeelt eischer tot de gedingkosten.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE GENT (in beroep)

2e Kamer — 28 November 1935
Voorzitter: Mr. De Sloovere
Rechtsers: HH. Reichler en de Lanier
Openbaar Ministerie: M. Vanhoudt
Pleiter: Mr. De Meester

I. — STRAFVORDERING. — VERZET. — VOOR-
AFGAANDELIJKE ONTVANKELIJKE VERKLA-
RING EN AANVAARDING.

II. — VERVOER VAN NIET GEKEURD SLACHT-
VLEESCH: KON. BESLUITEN VAN 23 MAART
1901 EN 24 DECEMBER 1928.

I. — *Wanneer een vonnis bij verstek werd uitgespro-
ken en verzet wordt aangeteekend, moet de rech-
ter vooraleer de zaak opnieuw ten gronde te onder-
zoeken en te beslechten, voorafgaandelijk zich
uitspreken over de al of niet ontvankelijkheid van
het verzet en het al of niet aanvaarden en dit op
straf van nietigheid.*

II. — *Art. 18 K. B. 23 Maart 1901 en art. 2 K. B. 24
December 1928 zeggen uitdrukkelijk dat geslacht
vleesch niet mag vervoerd worden van de eene
gemeente naar de andere, tenzij met stukken die
gestempeld of in onverdeelde pakken den stempel
der keuring dragen. Het feit dat de groote stukken
werden gestempeld verandert niets aan de wettelijke
voorschriften.*

Openbaar Ministerie t/ De Cl.....

Betichting:

- a) niet gekeurd vleesch vervoerd te hebben.
- b) geweigerd te hebben den naam van den ver-
kooper van dit vleesch te laten kennen,

te Melle, den 22 Januari 1935

Overwegende dat het vonnis welke betichte ver-
oordeelde in twee gevangenisstraffen van 5 dagen en
2 boeten van 25 frank, gebracht op 175 frank of 3
dagen subsidiaire gevangenzitting wegens:

- a) niet gekeurd vleesch vervoerd te hebben.
- b) geweigerd te hebben den naam van den ver-
kooper van het vleesch te hebben doen kennen, bij
verstek werd uitgesproken,

Overwegende dat het verzet werd aangeteekend in
bekwamen tijd;

Overwegende dat de eerste rechter, moest begin-
nen met het verzet ontvankelijk te verklaren en het
te aanvaarden om naderhand opnieuw ten gronde te
beslissen.

Overwegende dat de 1e rechter zich bepaald heeft
met zijn eerste vonnis bij verstek gewezen, te bekrach-
tigen, zonder voorafgaandelijk het verzet ontvanke-
lijk te verklaren en te aanvaarden.

Om deze redenen en gezien de wet van 27 Decem-
ber 1928; art. 18, 23 K. B. 23-3-1901; 130 van het
koninklijk besluit van 12 Juni 1853, gew. door K. B.
1-9-1920, art. 91; 25 K. B. 24-12-1928; artikel 6,
wet 4-8-1890; 40 van het Strafwetboek, alsook het
artikel 162 van het wetboek van strafvordering door
den Heer Voorzitter aangeduid;

De Rechtbank, op tegenspraak, aanvaardt het
beroep.

Doet te niet het vonnis van den eersten rechter en
aangezien de zaak in staat van gewijsde is, trekt de
zaak tot zich en opnieuw wijzende, zegt dat het
verzet aangeteekend op 6 Juni 1935, tegen het vonnis
van 7 Mei 1935 ontvankelijk was;

Aanvaardt diensvolgens hetzelfde.

En opnieuw ten gronde beslissende:

Overwegende dat betichte voor den eersten rech-
ter, enkel vervolgd werd wegens niet gekeurd slacht-
vleesch te hebben vervoerd (zie dagvaardiging, stuk
II), dat diensvolgens De Cl. slechts te verantwoorden
had wegens die betichting.

Overwegende dat het spruit uit het bundel dat
indien de groote stukken gestempeld waren, dat
artikel 18 K. B. 23 Maart 1901 en artikel 2 K. B. 24
December 1928, uitdrukkelijk zeggen dat geslacht
vleesch niet mag vervoerd worden van de eene ge-
meente naar een andere, tenzij met stukken die ge-
stempeld zijn, of in onverdeelbare pakken den stem-
pel der keuring dragen.

Veroordeeld De Cl. in een boete van 25 frank plus
60 decimen, of 175 frank.

Verwijst de betichte in de kosten van het 1e von-
nis en in deze van het beroep, samen begroot op:
74,02 frank.

Beveelt dat bij gebreke van betaling der geldboete
binnen den termijn bepaald bij art. 40 van het Straf-
wetboek deze zal mogen vervangen worden door een
gevangenisstraf van 3 dagen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 27 November 1935.

Voorzitter: Mr. Kersse.

Referendaris: Mr. Marinis.

Pleiters: Mters F. Wildiers en F. Van de Vorst

**FAILLISSEMENT. — ONTTREKKING AAN DE
MASSA VAN KLIENTEEL EN HANDELSFONDS.
— ONRECHTMATIGHEID.**

*Het cliënteel en het handelsfonds van een gefailleerde
massa hebben steeds een zekere waarde. Het feit
dat eene vreemde firma hen zonder meer in bezit
neemt stelt een onrechtmatige verrijking daar ten
nadeele der schuldeischers van het faillissement,
verrijking die dan ook aanleiding geven moet tot
vergoeding.*

Mter F. Wildiers qq. t/ N.V. Kaas en Fruithandel Danckers.

Aangezien aanlegger q.q. in zijne besluiten geen
verwijt maakt aan verweerster zich te hebben opge-
richt noch aan de oud-vennooten der gefailleerde
maatschappij zich eene nieuwe betrekking verschaft
te hebben;

Dat hij enkel aan verweerster verwijt het handels-
fonds dat aan de gefailleerde massa toebehoorde een-
voudig weggenomen en ontdragen te hebben naar de
nieuwe opgerichte vennootschap;

Aangezien de beweringen van aanlegger q.q. ten
minste voor wat het cliënteel betreft, volkomen ge-
grond is; dat het inderdaad niet betwist wordt dat
verweerster op 6 April 1934, zijnde vóór haar wette-
lijk bestuur, een rondschrijven richtte tot haar cliën-

teel, deze verzoekende, in het Nederlandsch, haar volle vertrouwen te schenken, doch in de Fransche taal haar getrouw te blijven;

Aangezien het in bezitnemen door verweerster van het cliënteel van gefailleerde firma eene onrechtmatige verrijking daargestelt ten nadeele der schuldeischers van het faillissement;

Dat het cliënteel zelf van eene gefailleerde massa steeds een zekere waarde heeft die de curator door de schuld van verweerster niet heeft kunnen verwezenlijken en zelfs, gelet op de feiten, niet kon trachten te verwezenlijken;

Aangezien de waarde van dit handelsfonds echter, rekening houdende van den toestand der gefailleerde maatschappij waarvan het actief slechts 500.000 frank bedroeg tegenover een passief van 2.000.000 frank voor de gefailleerde maatschappij zeer gering moet zijn; dat die waarde billijk op 5.000 frank mag geschat worden;

Aangezien verweerster ten onrechte beweert dat zij uit de onrechtmatige overname geen profijt zou getrokken hebben;

Dat indien het bewezen schijnt dat het eerste uitbatingsjaar aan de maatschappij verweerster een verlies van circa 30.000 frank veroorzaakte, dit feit niet bewijst dat verweerster geen profijt zou hebben getrokken uit het handelsfonds;

Dat inderdaad het eerste werkingsjaar eener maatschappij steeds buitengewone uitgaven vergt zoodat een verlies van circa 30.000 frank voor dit jaar als zeer normaal voorkomt en het beste laat verhoppen voor de toekomst;

Dat de verrijking van verweerster billijk mag geschat worden op 5.000 frank;

Aangezien verweerster aldus aan aanlegster q.q. verschuldigd is $5.000 + 5.000 = 10.000$ frank;

Om deze redenen:

Gelet op het eenig artikel, lid VII, der wet van 25 October 1919, de Rechtbank, alle andere besluiten afwijzende, veroordeelt verweerster aan aanlegger q.q. eene som van 10.000 frank te betalen ten titel van schadevergoeding, samen met de gerechtelijke intresten en de kosten des gedings.

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP TE ANTWERPEN

Kamer voor werklieden — 11 Maart 1935

Voorzitter: Mr De Keyser V.

Pleiters: Mtes Van den Herwege loco Wynen en Van Gestel

SOCIALE WETGEVING. — ART. 22 DER WET VAN 4 OOGST 1930. — JONGERE BROEDERS EN ZUSTERS MOETEN PERSOONLIJK TEN LASTE ZIJN.

De loontrekkende die beweert art. 22 te mogen inroepen moet bewijzen: 1) dat jongere broeders en zusters niet reeds genieten van de familievergoedingen uit hoofde van den arbeid hunner ouders; 2) dat zij die jongere broeders en zusters ten laste hebben.

Het is niet voldoende dat zij bijdragen tot de gemeenschappelijke en gemeenzame onderhoud der

kinderen, zij moeten in de plaats staan van vader of moeder voor wat betreft den familielast.

De Laet t/ Compensatiekas A. C. V. W.

Aangezien beroepster, samen met haar vader, voor den eersten raad gezinsvergoedingen opgevorderd heeft ten voordeele van minderjarige broers en zusters;

Aangezien de Werkrechtersraad van Turnhout, de voor hem ingebrachte vraag heeft afgewezen «ter zake de behoefte van het gezin De Laet, niet bewezen wordt, dat de raad tevergeefs getracht heeft het bedrag der inkomsten van tweeden aanlegger, De Laet Vader, te kennen; dat deze steeds geweigerd heeft de noodige inlichtingen hierover te verschaffen;

Aangezien de weigering om den eisch in te volgen in die bewoordingen werkelijk gemotiveerd is;

Aangezien de staat van behoefte van een bepaald gezin niet een noodzakelijke voorwaarde is bij de wet gesteld, om aan één der leden van dit gezin recht op familievergoeding toe te kennen;

Aangezien in deze, beroepster *Maria De Laet*, handelend op grond van art. 22 der wet van 4 Oogst 1930, alleen maar het bewijs te leveren heeft: 1) dat jongere broeders en zusters voor wie zij de vergoeding opvoert, die vergoeding al reeds niet genieten uit hoofde van den arbeid hunner ouders, en

2) dat zij die jongere broeders en zusters ten haren laste had;

Aangezien nu de beroepene beweert, niet dat Vader De Laet reeds familievergoedingen trok, doch alleen maar, dat hij op zulke vergoedingen wel recht had, omdat hij door een dienstovereenkomst aan verschillende werkgevers verbonden was.

Aangezien het ter oplossing dezer betwisting onnoodig voorkomt het onderzoek dienaangaande door te drijven;

Aangezien immers, indien men aannemen moet dat Vader De Laet niet gerechtigd was de gezinsvergoedingen op te eischen, dan nog het bewijs niet geleverd is, dat de tweede voorwaarde opgelegd door voroeroepen art. 22 in deze vervuld is;

Aangezien de familie *De Laet* negen kinderen telt, waarvan er zes beneden de 14 jaar zijn; beroepster heeft van October 1933 tot einde Maart 1934, voor één werkgever gearbeid, en heeft daar een loon ontvangen dat partijen ons niet kennen laten, maar dat te zamen met dit van hare zuster Clara, 2 jaar jonger dan zij, fr. 120 in de week bedroeg;

Aangezien, zoo wij nu het aandeel van beroepster in dit gezamenlijk loon fr. 120, voor de grootste helft, bijvoorbeeld fr. 75, aanrekenen, dan ligt het toch voor de hand, dat zij daarmede zich zelf en 6 jongere broeders en zusters niet onderhouden kan, op zulke wijze dat men met eenigen grond zou kunnen zeggen dat zij die 6 minderjarige kinderen met haar gezin ten haren laste heeft;

Aangezien het wetsbesluit van 14 Augustus 1933, dat art. 22 der wet van 4 Aug. 1930 is komen aanvullen, mits de voorwaarde van «last hebben» bedoeld heeft niet dat de aanvragers der vergoedingen in eenige mate tot den gemeenzamen onderhoud van het gezin door hun loon bijdragen, doch dat zij wer-

kelijk in de plaats staan van vader of moeder voor wat betreft den familielast;

Aangezien beroepster, bij middel van wat er, na aftrok van het noodige voor eigen onderhoud van haar gering loon overbleef, onmogelijk den last dragen kan, van den onderhoud van 6 jongere broeders en zusters;

Aangezien de oorspronkelijke vraag van de beroepers *De Laet*, dus alleszins als niet gegrond voorkomt.

Om deze redenen,

De Werkrechtersraad van beroep voor de Provinciën Antwerpen en Limburg, Kamer voor Werklieden, en de redenen van het eerste vonnis daarmede niet strijdig, verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond, bevestigt het vonnis «a quo» en stelt de kosten van beroep ten laste van beroepster.

NOTA: In den zelfden zin:

Arrest Werkrechtersraad Antwerpen - 12 November 1933 inzake Verrekenkas van Luik tegen Huygen.

Arrest Werkrechtersraad Antwerpen - 1st Maart 1935 inzake Turnhoutsche Vereeniging voor Kindertoelag t/ Creemers. Werkrechtersraad Halle - 29 Juli 1935 inzake Weemaels t/ Verrekenkas A. C. V. W.

Werkrechtersraad in Beroep Antwerpen - 3 April 1933 inzake Van Becelaere t/ Verrekenkas voor Gezinsvergoedingen der Koolmijnen van Luik (bevestigd in verbreking). Arrest Verbrekingshof - 27 Juni 1935 inzake Van Becelaere t/ Verrekenkas voor gezinsvergoedingen der Koolmijnen van Luik.

Contra: Werkrechtersraad in Beroep te Brugge - 18 Juni 1935. Rechtskundig Weekblad Nr 14, van 22 December 1935.

VREDEGERECHT TE DIEST

26 Juni 1935

Vrederechter: Mr Jules Janssen

Pleiters: Mrs Vertessen-Storms en Van Gestel

SOCIALE WETGEVING. — WET VAN 4 OOGST 1930. — GEZINSVERGOEDINGEN. — ONVERDEELDHEID TUSSCHEN WERKGEVERS EN WERKNEMER. — GEEN RECHT OP VERGOEDINGEN.

Wanneer een werknemer, zij het slechts in geringe mate, medeëigenaar is der onderneming waarin hij werkt, kan er geen sprake zijn van een dienstkontrakt, daar het gezag, de leiding en het toezicht, vereischt voor dergelijke overeenkomst, niet kan bestaan, wanneer men mede-eigenaar is der onderneming, zij het dan in geringe mate.

Alsdan staat men voor een gemeenschappelijke onderneming, een maatschappelijk kontrakt voorzien bij art. 1842 B. W. Er bestaat derhalve geen recht op familievergoedingen.

Vlayen Alfons t/ 1) Verrekenkas A. C. V. W.

2) Nationale Verrekenkas voor Gezinsvergoedingen

Aangezien de eerste verweerster, de Verrekenkas van het A. C. V. W., beweert dat de gezinsvergoedingen aan den aanlegger niet verschuldigd zijn ter

wille dat hij niet bewijst dat hij door een werkkontrakt of alle andere verhuring van diensten aan zijn zoogezegd ondernemingshoofd of baas verbonden was.

Aangezien zij zich steunt op het feit dat de zoogezegde ondernemingsbaas in huidig geval, de vader van den aanlegger is en dat het voorwerp der onderneming een landbouwuittbating uitmaakt, die in het gemeen toebehoort aan het zoogezegd ondernemingshoofd en aan zijn zoon, de aanlegger van het geding, die zijn onderdaan zou zijn.

Aangezien het ongetwijfeld is dat het voordeel der gezinsvergoedingen vereischt dat er zeker werk geleverd wordt, 't zij ingevolge een arbeids- of bediendenkontrakt, 't zij door verhuring van diensten; dat in huidig geval die kontrakten niet mogelijk zijn; dat inderdaad zulke kontrakten de verplichting tot werken onder gezag, leiding en toezicht van een ondernemingshoofd vereischen, mits een bepaalde vergelding, hetgeen niet bestaan kan wanneer men de meester der onderneming is, ware het slechts in geringe mate; dat het kontrakt, zooals in huidig geval, waar verscheidene personen gezamenlijk werkzaam zijn in eene gemeene onderneming; een maatschappelijk kontrakt uitmaakt dat voorzien is bij art. 1842 van het burgerlijk wetboek, welk geen recht op gezinsvergoedingen geven kan.

Aangezien de aanlegger weliswaar doet gelden dat hij slechts een aandeel in naakten eigendom der onroerende goederen bezit, en hij dus geen voordeel uit deze maatschappij trekt; dat tot staving zijner bewering hij een akte voorbrengt verleden voor Mr Notaris De Booseré, van Haelen, in dato 30 Mei 1924, waardoor de moeder van aanlegger gift onder levenden deed aan haren echtgenoot, den vader van Vlayen Alfons, van den vollen eigendom der roerende voorwerpen en het vruchtgebruik van alle onroerende goederen, gift verminderbaar in geval van bestaan van kinderen of verzet hunnen 't wege op een vierde in vruchtgebruik en een vierde in eigendom van al de goederen.

Aangezien nochtans er geen verdeling ontstaan is tusschen de mede onverdeelde eigenaars, 't is te zeggen tusschen de vader en de kinderen, dat deze niet verzaakt hebben de gifte te doen verminderen op het beschikbaar gedeelte en diensvolgens alle goederen althans nog in onverdeeldheid zijn;

Aangezien er diensvolgens geen ondergeschikt verband, welk vereischt is door een huurkontrakt van diensten, in huidig geval kan bestaan, zelfs indien de vader aan zijnen zoon een dagelijksch loon van 10 frank betaalt, zooals hier beweerd werd, vermits het anderzijds bewezen is dat de vader ook aan zijnen zoon werk geeft voor de gemeenschappelijke onderneming.

Om deze beweegredenen,

Wij, Vrederechter van het Kanton Diest, zetelende als Werkrechtersraad, uitspraak doende tegensprekelijk en in eersten aanleg verklaren de vraag van aanlegger niet ontvankelijk voor wat betreft de Nationale Verrekenkas voor gezinsvergoedingen; verwijzen hem van zijn eisch met veroordeeling tot de kosten des gedinges.

BIBLIOGRAPHIE

Emile GENIN. - *Traité des Hypothèques et de la Transcription.* - Bruxelles. Etablissements E. Bruylant. 1935.

Het verschijnen van dit lijvig werk mag voor onze juristen een geluk genoemd worden. Wanneer de tekst ervan voor het eerst het licht zag in het uitstekend «Répertoire pratique du Droit belge», had iedereen er dadelijk de buitengewoon groote verdiensten van opgemerkt.

Door de afzonderlijke uitgave welke door de firma Bruylant ondernomen wordt, staat het boek thans ten dienste ook van diegenen die het «Répertoire pratique» niet bezitten.

Het hypotheekwezen zal steeds een van de moeilijkste en ingewikkeldste leerstukken blijven van ons burgerlijk recht.

Niemand was beter in staat dan de heer Emile Genin, conservator der hypotheken te Brussel, om ons een globaal werk te geven over het hypothecair recht, waarin de oneindige menigvuldigheid der wettelijke bepalingen en der administratieve voorschriften met de rechtspraak, zouden samengesmolten worden tot een harmonieus geheel van lichtende klaarheid.

Bij de eerste bladzijde van het boek reeds valt het op in welken frisschen toon dit commentaar is opgevat. Voor den schrijver is heel de stof levende werkelijkheid waarbij hij de gelegenheid vindt de reusachtige ondervinding welke zijn dagelijksche praktijk hem bezorgd heeft, te pas te brengen. Vandaar ook dat hij heel de wetgeving over-schouwt met een critischen blik, welke tegelijkertijd den gezonden zin van den man der praktijk en tevens de buitengewone onderlegdheid van den wetenschapsmensch verraadt.

Het is natuurlijk uitgesloten in een beknopte bespreking afzonderlijk te wijzen op al de verdiensten van dit prachtige werk en de aandacht te vestigen op de zeer persoonlijke opvatting van den schrijver. Men weet niet wat men het meest moet bewonderen: zijn alomvattende kennis van een stof die in wezen moeilijk en verward is, zijn meesterlijke beheersching van het haast onoverzienbaar terrein, zijn merkwaardig vermogen om in dien warboel orde en licht te scheppen, en vooral het volstrekt superieure talent om deze bij uitstek droge stof te doen stralen van leven.

Enkel zeer hoogstaande juristen is het gegeven een boek voort te brengen van zulke groote waarde en het «*Traité des Hypothèques et de la Transcription*» van den heer Emile Genin zal in de toekomst het blijvend monument zijn van ons hypothecair recht.

René Victor.

Alfred COBBAN, M. A., Ph. D. Lecturer in History, Armstrong College, in the University of Durham. - *Rousseau and the modern State.* London. George Allen & Unwin Ltd, 1934.

Cobban is professor in de geschiedenis aan de Engelse Universiteit van Durham. Het hierboven vermeld boek, verschenen in 1934, is opgevat als een antwoord op het werk van een anderen Engelsman Vaughan, die in 1915 uitgaf: «*Political writings of Rousseau*». Vaughan is een der vele schrijvers die in het werk van Rousseau tegenstrijdigheden hebben gevonden. Al die vroegere schrijvers verklaarden dat Rousseau enerzijds de rechten van het individu verkondigt, maar dat hij anderzijds naar staatsabsolutisme leidt.

Cobban kan die zienswijze niet deelen.

Op welke redenen heeft men die beweringen gesteund?

Een eerste reden is dat Rousseau geen verenigingen in den Staat dult. Dit is verkeerd: zij hebben wel het recht te bestaan, maar ze mogen geen onwettigen invloed uitoefenen. Al wat de gansche gemeenschap betreft moet door de gansche gemeenschap geregeld worden.

Verder is Rousseau niet tegen de scheiding der machten: hij spreekt enkel van evenwicht tusschen de machten. Cobban wijst er op dat Rousseau door gansch zijn werk de gedachte laat loopen dat de soeverein de wet maakt, en dat de regeering aan de wet onderworpen is. Er is dus geen spraak van absolutisme.

Hoe komt het dat hij zoolang verkeerd is begrepen?

Eerstens omdat hij de bestaande regeeringen, misschien wel uit schuchterheid, niet aanvalt.

Een andere reden is dat «*le contrat social*» theoretisch en practisch tegelijkertijd is. Rousseau zegde dat van zijn boek geen toepassing kon gemaakt worden op eenige bestaande regeering, maar hij schreef ook dat indien gansch zijn boek abstract was geweest, er geen belangstelling voor zou ontstaan zijn, zooals met de Utopia gebeurd was.

Cobban bekent dat het niet altijd gemakkelijk is te weten of Rousseau practisch of theoretisch spreekt.

Cobban meent dat de theorie van den idealen staat wel in overeenstemming te brengen is met de individueele vrijheid. Hij toont aan dat Rousseau naar de middelen zoekt om de vrijheid te handhaven terwijl hij de noodzakelijkheid van een politieke maatschappij inziet. De vrijheid (bizondere beteekenis: het leven aan de wet ondergeschikt) zal gehandhaafd blijven door den «algemeen wil». De uitoefening van de soevereiniteit vergt een bestendig verlangen naar het algemeen welzijn. We kunnen hier in het land van Utopia zijn, zegt Cobban, maar we zijn zeker ver van absolutisme.

Ook meende Rousseau niet dat de welvaart van het individu aan den Staat kon opgeofferd worden.

Ander bewijs: hij verlangt kleine staten omdat daar het medezeggenschap van iedereen grootter is.

Een feit blijft nochtans vast: Rousseau kent in feite een groote macht aan den Staat toe. Ziehier waarom. De gemeenschap alleen schenkt aan den enkeling een mogelijkheid van vrijheid, die hij zonder haar niet zou kennen. Daarom heeft de Staat een zekere prioriteit, die alleen te rechtvaardigen is voor zooverre hij voor de vrijheid van het individu zorgt. Alleen de ideale Staat mag dus de volledigste macht hebben.

De vraag die oprijst is: Als Rousseau geen absolutisme wil, dan is hij waarschijnlijk voorstander van democratie? Zelf ontkent hij het. Ook verwerpt hij karaktertrekken van de democratie zooals het parlementarisme, het hoog ontwikkeld sociaal leven, de menigvuldige wetsveranderingen. Cobban toont aan dat zelfs een benadering van onze democratische regeeringen onbekend was in de 18^e eeuw.

Hij wijdt dan zijn aandacht aan andere uitzichten van Rousseau. Deze heeft altijd geloofd in het volk als eenige macht in den Staat, die geen belang heeft bij het verdraaien van de instellingen tot slechte doeleinden en omdat de massa geen theorieën, maar feiten beoordeelt.

Wat Rousseau beschrijft is een regeering door verlichte openbare meening (a government by enlightened public opinion), en in den modernen Staat geeft de openbare meening altijd den doorslag, aldus Cobban.

Ook geeft hij aan de macht van den algemeenen wil geen beperking, geen grondwet die ze zou moeten eerbiedigen, zelfs zijn de termen van het maatschappelijk verdrag niet zoo heilig dat ze niet veranderd mogen worden.

Het is zonderling, stelt Cobban vast, dat misschien wel het eenige stelsel waar zulke onbeperkte suprematie van de wetgevende macht wordt aangenomen, de hedendaagsche Engelsche parlementaire democratie is.

Rousseau mag dus niet als een droomer doorgaan. Wat dikwijls vergeten wordt, merkt schrijver op, is dat hij voor een zekere omgeving schreef en dat wij hem in een andere lezen.

Rousseau heeft ook een ander karakter van den modernen Staat voorzien, en wel het nationalisme. Denken we even aan het principieel der nationaliteiten in het verdrag van Versailles. Cobban toont aan hoe de theorie van den algemeenen wil verbonden is met de gedachte van nationaliteit.

Rousseau had vastgesteld dat patriotieke opleiding niet samen te brengen is met een algemeen wijsgeerige opleiding. Hij neemt aan dat dit een onvermijdelijk gebrek is.

Een ander feit dat hij vaststelt is dat groote Staten altijd meer macht willen hebben en dat kleine Staten hun onafhankelijkheid altijd niet kunnen behouden. Het middel vindt hij in de federatie. Cobban besluit daaruit dat zijn nationalisme niet aanvallend is.

Cobban wijdt ook een hoofdstuk aan Rousseau en zijn zoogezegde « terugkeer tot de natuur » en bewijst dat hij niet vraagt dat de menschen in de bosschen zouden gaan wonen, maar dat hij te veel verschil vindt tusschen de samenstelling van den mensch en die van de omgeving waarin hij leeft. Terug naar de natuur beteekent terug naar de menschelijke natuur. Rousseau heeft hierin de groote kwaal van de ingewikkelde westersche beschaving voorzien.

Om te besluiten gaat Cobban nog even na welke verhouding door Rousseau bepaald wordt tusschen het individu en de gemeenschap. Hij verworpt iedere theorie die het individu zoozeer in de gemeenschap wegstopt dat hij de mogelijkheid van moreel vrij te zijn verliest. Als hij de opoffering van het individu vraagt is het omdat hij een zekere vereenzelving van het individu met de maatschappij voor zijn welzijn noodig acht.

Cobban's oordeel is dat Rousseau als doel een zekere verzoening tusschen individu en Staat had.

Rousseau doet zijn best om het individu te nemen zooals het is, en terwijl hij zijn individualistisch ideaal behoudt, erkent hij de noodzakelijkheid van de gemeenschap voor het individu.

* * *

Het groot belang van de studie van Cobban ligt hierin dat schrijver aantoonde hoe actueel een boek, verschenen in 1762, nog kan zijn, of beter: kan worden.

Zooals Lanson het zegde, vindt men Rousseau op alle wegen die naar den tegenwoordigen tijd leiden. Dit heeft Cobban doen uitschijnen: Rousseau heeft den huidige democratischen regeringsvorm, het hevige nationalisme en onze ingewikkelde beschaving voorzien. Ook stelt schrijver Rousseau voor als een modern socioloog.

Al deze verdiensten heeft Cobban getracht te doen gelden, en hij is daarin geslaagd.

Frans Schellekens.

André TSCHOFFEN. - Les Sociétés de Personnes à responsabilité limitée. - Commentaire de la loi du 9 juillet 1935. - Etablissements Bruylant. Brussel. 1935.

Dit commentaar op de belangrijke wet van 9 Juli 1935 betreffende de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, is een van de volledigste die op dit gebied verschenen zijn. De wettelijke bepalingen worden uitvoerig toegelicht met gegevens die geput werden uit de voorbereidende werken.

Het belang van dit boek wordt vooral verhoogd door de omstandigheid dat een reeks van twaalf verschillende

formulieren worden medegedeeld die in de praktijk van het grootste nut zullen zijn.

Het boek van Mr A. Tschoffen zal een uitstekende plaats bekleden in de reeds lange serie commentaren op deze wet.

J. M.

J. THOUMSIN-SAINTENOY et R. SCHUELER. - *Avocats à la Cour d'Appel de Bruxelles.* - *Le Contrat d'Emploi*, 4e uitg. Brussel, Bruylant. 1935.

Het boek dat in 1906 door Jean Thoumsin werd gepubliceerd, beleefte thans een vierde uitgave, volledig aangepast aan de talrijke wetgevende wijzigingen en aan de hedendaagsche rechtspraak. De degelijkheid van dit beknopt boekje is algemeen gekend. Het is bijzonder berekend op de praktijk en geeft zonder moeite de oplossing van alle betwiste vragen.

Een enkele opmerking: waar het werkje volledig op de hoogte wil zijn van de rechtsleer en begint met een uitvoerige bibliographie mede te deelen had het stellig niet mogen verwaarloozen melding te maken van het zoo degelijk werk van Mr J. Houben over hetzelfde onderwerp.

J. M.

Mr D. M. 'T HOOFT, Advocaat en Procureur. - *Klapper op wettelijke termijnen*, 's-Gravenhage. Gebr. Belinfante, 1935, f. 2.40.—.

Wat zullen de Nederlandsche practici den samensteller van dit boekje dankbaar zijn omdat hij hen veel zoeken zal besparen, en omdat dank zij den klapper gevaarlijke vergissingen in de procedure volledig worden uitgesloten.

Mr 't Hooft geeft het door hem nagestreefde doel als volgt te kennen: « De in verschillende wetboeken en wetten voorgeschreven wettelijke termijnen bijeen te verzamelen in één bundel, scheen ons toe, voor de praktijk nuttig te kunnen zijn ». En zoo werden alle hoegenaamde termijnen uit de wettelijke bepalingen samengebracht en in alphabetische orde, naar slagwoorden gerangschikt. En er zijn er reusachtig veel! Zooveel, dat niemand het zich zoo erg zou voorstellen. 150 dichtbedrukte bladzijden! Doch, nu al die termijnen hier zoo eenvoudig en duidelijk zijn gerangschikt, verdwijnt alle moeilijkheid om die overweldigende stof te beheerschen. Met den klapper van 't Hooft op tafel is het alsof er voor de Nederlandsche practici geen termijnen meer bestonden.

Wanneer zal eens iemand in ons land den moed en het benedictijngeduld hebben om ook voor het Belgisch recht een dergelijke klapper samen te stellen. Ons recht kent niet minder termijnen dan het Nederlandsche, doch wij moeten ze nog steeds hopeloos moeizaam in allerlei teksten opzoeken, op gevaar af ons dagelijks te vergissen.

R. V.

INGEZONDEN BIJDAGEN

DE JURIDISCHE ZIJDE DER VERPLICHTE WERKLOOSHEIDSVERZEKERING

Het vraagstuk der verplichte werkloosheidsverzekering staat eens te meer in het brandpunt der algemeene belangstelling. Het interesse door de verschillende maatschappelijke groepeerings voor de verhandeling ervan betuigd, laat zich ten volle begrijpen indien men bedenkt dat de voorziene oplossing zeer ver dragende gevolgen zal hebben. Inderdaad, wanneer men op alle werknemers zelf den last hunner wederzijdsche hulp laden wil, volgt hieruit dat zeer waarschijnlijk veel andere leden der volksgemeenschap

zullen ontheven worden van een verplichting tot dewelke ze nu, al is het bedekt of onrechtstreeks, bijdragen.

Het is aan geen twijfel onderhevig dat, althans in de huidige tijdsomstandigheden, de verzekering tegen onvrijwillige werkloosheid, een zuiver economische aangelegenheid is. Het economisch complex dat de werking van den dienst der verzekeringen in het leven heeft geroepen en thans nog immer noodzakelijk maakt, gaat echter de nationale grenzen te buiten en komt bijgevolg voor als een internationaal probleem. Daar nu aan dit wederlandsch vraagstuk omwille van het gebrek aan economische wereldsamenwerking, een oplossing dient gegeven binnen de nationale grenzen, en deze oplossing economisch niet kan verstrekt worden, groeit dit vraagstuk tot een financieel probleem. Men zou zich inderdaad bezwaarlijk kunnen indenken dat deze landelijke economische ontredde die, zooniet gesproken, dan toch geankerd ligt in de bestaande internationale economische afhankelijkheid, verwijderd zou kunnen worden door een, trouwens principieel onmogelijk, zelfstandige werking.

Het vraagstuk der werkloosheidsverzekering verwerft dus een dubbel uitzicht; deze economische en financieele zijde beïnvloedt echter ten eerste het juridisch karakter van het stelsel dat het euvel der werkloosheid moet verhelpen. We schreven het reeds, de vrijheid in zake verzekering is het logisch uitvloeisel van de liberaal-economische staatsopvatting. De vrijheid van verzekering beantwoordt bovendien aan den volksaard hier te lande. Wanneer het echter blijkt dat deze vrijheid schadelijk is voor het algemeen welzijn, onrechtvaardig in hare uitwerksels en ten slotte slechts een uiting is van mangelend doch niettemin noodzakelijk solidariteitsgevoelen, dan moet deze vrijheid gewerd.

Voorafgaandelijk dient dus onderzocht of economisch en financieel de verplichte verzekering een voordeel of een nadeel is. Het kan misschien verwondering baren dat we eerst de economische zijde der verplichting onderzoeken willen en nadien de gebeurlijke juridische liciteit. We zouden dit niet doen indien het principieel onbetwistbaar vaststond dat een verplichting op dit punt juridisch ondenkbaar of niet te verrechtvaardigen is. Dit zou slechts mogelijk zijn indien een individueel recht op vrije aansluiting van dusdanigen aard ware dat elke verplichting een inbreuk op de rechten der individuele persoonlijkheid zou uitmaken. Het hoeft echter geen betoog dat zulks het geval niet is.

De economische en financieele voordeelen der verplichte verzekering tegen onvrijwillige werkloosheid liggen voor de hand. Deze blijken het best uit de nadeelen der vrije verzekering: gemis aan doelmatigheid en gebrek aan bestaansmiddelen. Inderdaad, in alle bedrijven is het wisselvallig karakter der werkloosheid niet even hoog; het samenscholen in bepaalde vakken maakt soms van de aangesloten leden een aggregaat van kwade kansen, zonder tegenhanger van meer zekere of doorlopende bedrijven; bovendien bestaat er bij waardevolle elementen een neiging tot onthouding, daar voor hen de bijdrage aanbetalen een onvooroordeelbaar storten beteekent ten bate van minder geschikte of minderwaardige werkmakkers.

Duidelijk omschreven en bepaalde of belangrijke economische nadeelen der verplichte verzekering werden tot dusverre weinig voorgebracht.

De ethische voordeelen der vrije verzekering, hoewel bestaande, kunnen niet sterk in aanmerking genomen worden daar ze noch beleefd noch gewaardeerd worden. Integendeel, het begrip der prangende noodzakelijkheid van de materiele solidariteit, zal door de verplichting zooniet aangenomen dan toch verwezenlijkt worden, wat stellig betekenissen heeft.

De rol der syndicale organismen die enkel de verdediging van den arbeidsstand beoogen moet, zal door de verplichting

herleid worden op een gebied dat geen politiek actie-terrein mag zijn, zooals het nu noodzakelijkerwijze het geval is. Niet dat de syndicale tusschenkomst mag uitgeschakeld worden; de uitwerking en praktische realiseering moet in het belang van de arbeiders in voeling blijven met wat voor hen, in alle onbevangenheid, toch als een menschelijke bestaansvoorwaarde genoemd moet worden. Alleen moet vermeden worden dat de werkloosheid een basis van aanwerving en behoud van syndicalisten uitmaakt, een euvel dat gevoelig zal afnemen met het invoeren der verplichte aansluiting.

Historisch geschouwd, is het niet moeilijk op te merken dat de evolutionneerende gemeenschap met rasse schreden naar de algeheele verplichting gaat. Verplichting inderdaad, noodzaakt algemeenheid, en ten slotte zal het uitvaardigen der verplichting, nagenoeg slechts een bevestiging zijn van een bestaanden toestand.

Op juridisch gebied hebben we reeds aangewezen dat principieel geen bezwaar tegen een zulkdanige verplichting bestaat. Uitgaande van het standpunt dat het Recht in de eerste plaats een sociale functie is, en van de beschouwing dat de verplichting een algemeen goed daarstelt, zal haar liciteit niet betwist worden. De Staat mag aan elken werknemer de verplichting opleggen regelmatige stortingen af te dragen. Voor de werkgevers kan deze verplichting verrechtvaardigd worden zooals deze die voor hen voortspruiten uit de sociale wetgeving. Zoowel de standssolidariteit als de gemeenschapssolidariteit heeft haar rechten, bijzonder wanneer men bedenkt dat de werknemers het menschelijk substraat der nationale economie uitmaken. Zelfs het personeel van openbare besturen, niet met het vooruitzicht van een gebeurlijke inactiviteit of verdwijnen van imperiumbedrijvigheid, doch omwille van de vele zuiver economische werkingen en om reden van hun hoedanigheid van werknemer moet bij de verplichte verzekerden gerekend worden. Gebeurlijk kunnen hun bijdragen zooals trouwens deze van de werkgevers tot het minimum herleid worden.

Het stelsel der algemeene verplichte werkloosheidsverzekering schijnt stellig financieel en zelfstandig leefbaar te zijn. Het overgroot aantal aangeslotenen en de geweldige geldmassa door de bijdragen vergaderd moet onbetwistbaar het samenstellen van reserves mogelijk maken die zelf door een aanhoudende crisis of depressie niet zullen vernietigd worden, rekening houdend met het feit, dat het procent werklozen noodzakelijkerwijze getemperd wordt door immer blijvende contingenten van arbeidenden zooals dezen van de openbare besturen of publieke diensten.

Bovendien eischt de rechtvaardigheid dat, indien men de zoogenaamde « niet verzekerbare beroepen » in het complex opneemt, de onderscheidelijke bijdragen kunnen vastgesteld worden in verband met de hoogte van het werkloosheidsrisico.

Sociaal zal dit stelsel voordeelen opleveren door het feit dat de vergoeding geen verdoken bijstand meer zal zijn, doch de uitvoering van een overeenkomst. De sanctiën zullen alsdan in evenredigheid kunnen vastgesteld worden zonder dat men genoopt zal zijn de ontduikingen als misdrijven te bestempelen, en deze minder begooeden te veroordeelen tot lijfstraffen wanneer meer dan eens is gebleken dat veeleer uit nood gehandeld werd. Het gansche stelsel zal althans van burgerlijk recht worden waarin boeten, afhoudingen en straffen volstrekt denkbaar zijn, doch geen misdrijven van gemeen recht meer zullen uitmaken.

De juridische uitwerking der werklozenverzekering is aldus de beste borg, voor den socialen vrede. Hoe meer recht, hoe meer willekeur. Naar meer recht inzake werkloosheidsverzekering in het kader der algemeene en verplichte verzekering!

R. v. LENNEP,
Advocaat.

MEDEDEELINGEN

BOND DER VLAAMSCH E RECHTSGELEERDEN

Wij ontvangen van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden het hieronderstaand schrijven, waaraan wij met het grootste genoegen plaats verleen.

* * *

Geachte Redactie,

In het nummer van «La Libre Belgique» voor Zondag, 5 Januari l.l., werd onder hoofding «Une nomination scandaleuse» een schrijven opgenomen van Mr. Louis Verhaege, gewezen Stafhouder der advokatenorde te Gent, en waarin deze beweert dat de benoeming tot Substituut Procureur Generaal te Gent van Mr. J. Opdebeek, Substituut Procureur des Konings te Ieper, in rechterlijke middens algemeene afkeuring verwekt.

Zijn voornaamste en volgens velen de eenige verdienste zou hierin bestaan, dat hij een vooruitstrevend flamingant is.

De Bond van Vlaamsche Rechtsgeleerden kan een dergelijke taal niet zonder een verontwaardigd protest laten doorgaan.

Op de verdiensten van andere kandidaten, wenschen wij niet af te dingen, en in geen geval achten wij het verenigbaar met de waardigheid van de magistratuur dienaangaande, gelijk de heer Verhaege, het doet, een openbare pennetwist te voeren, en de reputatie van achtenswaardige magistraten te grabbel te gooien.

Wij houden er echter aan te verzekeren dat de heer Substituut Procureur Generaal Opdebeek, trouw lid van onze vereeniging, van in den tijd toen zulks vanwege een magistraat op zich zelf reeds een daad van moed vergde, in alle middens van Vlaamsche juristen de algemeene genegenheid en achting geniet, en dat de beste wenschen van de Vlaamsche rechtsbeoefenaars dezen verdienstelijken en Vlaamschvoelenden magistraat in zijne nieuwe loopbaan vergezellen.

De aanval van Mr. Verhaege is een treurige uiting van een geestesgesteldheid die velen in Vlaanderen, misschien met overdreven optimisme, tot het verleden meenden te mogen rekenen.

Dat een oud Stafhouder van een groote Balie, hij die aan de leden van de advokatenorde het voorbeeld diende te geven van de achting voor de magistratuur, zulke onbetamelijkheid begaat, bewijst dat hij zich in dezen laat leiden, door een passie die grenst aan onverantwoordelijkheid.

Alle welmeenende Vlamingen, en alle juristen zonder onderscheid, zullen dergelijke houding naar waarde weten te beoordeelen, en er de passende gevolgtrekkingen uit afleiden.

Namens de Bond van Vlaamsche Rechtsgeleerden.

dd. Voorzitter,
Prof. Mr. Em. Van Dievoet.

de Secretaris,
Mr. H. Borginon.

BALIELEVEN

VLAAMSCH E CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Het hieronderstaand rondschrjven werd door de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen gezonden aan al haar leden.

Het *Rechtskundig Weekblad* zal van harte medewerken met de jubileerende Vlaamsche Conferentie, die dit jaar haar vijftigjarig bestaan viert, opdat de grootsche feesten, welke te Antwerpen op getouw gezet worden, uitstekend zouden gelukken.

Wij moeten dan ook ten eerste onze lezers aanzetten opdat aan den oproep van het feestkomiteit onmiddellijk het noodige gevolg zou gegeven worden.

* * *

*Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen
1885 — 1935*

Antwerpen, 5 Januari 1936.

VIERING VAN HET VIJFTIGJARIG BESTAAN DER CONFERENTIE

Waarde Confrater,

Zooals U weet bestaat de Vlaamsche Conferentie vijftig jaar. Om terug aan te knoopen bij de traditie van voorheen, hebben wij beslist deze gebeurtenis luisterrijk te vieren.

Als datum dezer viering is de keuze gevallen op de week van 25 April tot 2 Mei 1936, en een heel feestprogramma werd reeds uitgedacht. Dit programma omvat onder meer:

Eene Tentoonstelling op het Gerechtshof.

Eene gala-voorstelling in den Kunstkring door den groep van den Nederlandschen Schouwburg.

Eene Academische Zitting in de Assisenzaal.

Een Feestbanket met Jubel-Revue.

Ten slotte zal er, ten titel van blijvende herinnering, een prachtig feestalbum uitgegeven worden.

Maar zooals U wel kunt vermoeden brengt het uitwerken van dit programma, waarvan U alleen de bijzonderste punten kunnen aangegeven worden, ook belangrijke kosten mede.

Wij hebben echter gemeend dat wij ons tot U konden wenden om U te vragen in te schrjven als lid van het beschermkomiteit dezer feestelijkheden, mits betaling eener bijdrage van 200 frank.

Wij wijzen U er op dat de leden van het beschermkomiteit gratis een exemplaar van het feestalbum zullen ontvangen, en dat hunne namen in een eere-lijst van dit album zullen overgedrukt worden.

Uwe genegenheid voor de Vlaamsche Conferentie kennende, durven wij dan ook verwachten dat U ons binnen de acht dagen Uwe toetreding zult laten geworden.

Met hartelijke groeten,

De Feestcommissie: Jules Franck, Herman De Jongh, Cam. Van der Planken, Jef Stryckers, John Stockmans, Leo Scheere, René Victor, Ignace Van den Brande, Frans Mattheessens, Jos. Van Cuyck, Herman Jacob, Frans Wildiers, Walter Bouchery.

P. S. — De storting van Uwe bijdrage kan van nu af geschieden op de postcheckrekening van Mr John Stockmans, N° 77042, met melding «bijdrage als lid van het beschermingskomiteit van het vijftigjarig bestaan».